

PRZEGLĄD *Edukacyjny* 2₍₁₄₁₎

PISMO NAUCZYCIELI

Łódź, kwiecień-czerwiec 2026

OGRÓD ZIMOWY W AKADEMII MUZYCZNEJ W ŁODZI

W numerze m.in.:

- W krainie słów i wyobraźni – o projekcie czytelniczym PrzytulMY książkę
- Nowoczesne technologie na lekcjach matematyki – między potencjałem a rzeczywistością szkolną
- „Przedszkolak – Obywatel świata” – innowacja na miarę XXI wieku
- „Spotkanie w dobrostanie” – relacja z Konferencji Biblioterapeutycznej
- Rozwój emocjonalny dzieci w wieku przedszkolnym
- Podróżuj, odkrywaj, żyj – po ciekawe przewodniki turystyczne zapraszamy do działu recenzji

SPIS TREŚCI:

- Od Redakcji.....1

PUBLIKACJE

- Karolina Duńska
Nowoczesne technologie na lekcjach matematyki
– między potencjałem a rzeczywistością szkolną 2
- Anna Górąj, Katarzyna Grober-Rolińska
Praca nauczycieli w klasie integracyjnej..... 4
- Tomasz Krupa
Projekty działań w zakresie muzykoterapii
osób z niepełnosprawnościami 6
- Anna Gruszczyńska
Rozwój emocjonalny dzieci w wieku przedszkolnym .. 10
- Anna Gruszczyńska
Jak realizować podstawę programową
z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym? 10

DOBRE PRAKTYKI

- Olga Wrona
Ziemia w praktyce. Jak szkolny Dzień Ziemi staje się
przestrzenią edukacji terenowej i stacjonarnej.....12
- Julita Szadkowska
„W zdrowym ciele zdrowy duch” – interdyscyplinarna
olimpiada klas I-III we współpracy szkoły i rodziców...14
- Aleksandra Kulczycka-Kusy
„Magiczny świat poezji zamknięty w drewnianej
skrzynce”. Wiersze Marii Konopnickiej w teatryku
kamishibai – uczniowie dla przedszkolaków.....16
- Małgorzata Walak, Katarzyna Pracka
„Przedszkolak – Obywatel świata” – innowacja
na miarę XXI wieku 17

DZIEJE SIĘ

- Grażyna Bartczak-Bednarska
W Krainie słów i wyobraźni – o konkursie
„PrzytulMY książkę” słów kilka 19
- Gabriela Wiktorczyk
Relacja z Konferencji Biblioterapeutycznej
„Spotkanie w dobrostanie” 22

WARTO PRZECZYTAĆ I OBEJRZEĆ

- Wortal Literacki granice.pl – recenzje 24
- Paweł Kowalczyk
Filmy, które każdy nauczyciel obejrzyć powinien! 27

CZASOPISMO WYDAWANE OD 1994 R. PRZEZ WOJEWÓDZKI OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W ŁODZI

RADA PROGRAMOWA:

Teresa Łęcka
Ludmiła Fabiszewska
Tomasz Łaszczewski
Piotr Szeligowski

RADA NAUKOWA:

Dr hab. prof. nadzw. UŁ Mariola Antczak
Dr hab. prof. AP Danuta Mucha
Dr Maria Kuleczka-Raszewska

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Grażyna Bartczak-Bednarska – red. naczelna
Katarzyna Wdowiak-Błaszczyk – zastępca red. naczelnej
Bożena Sowińska – projekt okładki i oprac. graficzne
Beata Gawłowska – edycja i skład

ADRES REDAKCJI:

CRE WŁ w Łodzi, ul. Wielkopolska 70/72
WOJEWÓDZKI OŚRODEK
DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
REDAKCJA „PRZEGLĄDU EDUKACYJNEGO”
91-029 Łódź, ul. Wielkopolska 70/72
tel. 451-538-774

ADRES W INTERNECIE:

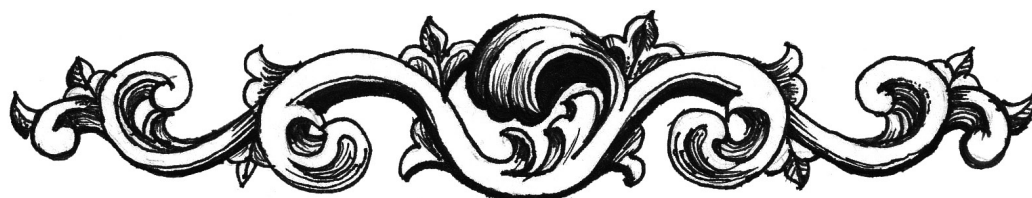
www.cre-lodz.edu.pl
e-mail: organizacja.wodn@cre-lodz.edu.pl

Redakcja nie zwraca niezamówionych materiałów
i zastrzega sobie prawo do adiacji i skracania
nadesłanych tekstów oraz nadawania własnych
tytułów i śródytułów.

Skład: Beata Gawłowska
Druk: Media Press – www.media-press.com.pl
90-578 Łódź, ul. Wróblewskiego 19A

ISSN 1231-322 X

Publikowane artykuły wyrażają poglądy autorów
i nie muszą być tożsame ze stanowiskiem redakcji.

Drodzy Czytelnicy!

Koniec roku szkolnego, Kompas Jutra i wakacje – między podsumowaniem a przygotowaniem do przyszłości

Czerwiec od zawsze jest w szkole czasem szczególnym. Ostatnie dni roku szkolnego przynoszą podsumowania, refleksje i ocenę efektów wielomiesięcznej pracy uczniów, nauczycieli oraz rodziców. To również moment, w którym szkolna społeczność kieruje wzrok ku przyszłości. W tym roku spojrzenie to nabiera szczególnego znaczenia za sprawą wdrażanej reformy edukacji „Kompas Jutra”, której celem jest lepsze przygotowanie uczniów do życia i pracy w szybko zmieniającym się świecie.

Zakończenie roku szkolnego nie jest bowiem jedynie symbolicznym zamknięciem kolejnego etapu edukacyjnej podróży. To okazja do zastanowienia się nad tym, czego uczniowie nauczyli się nie tylko z podręczników, ale także poprzez współpracę, doświadczenia społeczne, rozwijanie zainteresowań i pokonywanie codziennych trudności. Coraz częściej podkreśla się, że współczesna szkoła powinna kształcić nie tylko wiedzę przedmiotową, lecz również kompetencje przyszłości: krytyczne myślenie, kreatywność, odpowiedzialność, komunikację i umiejętność uczenia się przez całe życie. Takie założenia znajdują się również w reformie „Kompas Jutra”.

Reforma zakłada stopniowe odchodzenie od modelu edukacji opartego przede wszystkim na pamięciowym opanowywaniu treści na rzecz nauki bardziej praktycznej, projektowej i interdyscyplinarnej. Wśród proponowanych rozwiązań znajdują się między innymi nauczanie modułowe, tygodnie projektowe, większa autonomia nauczycieli, rozwijanie kompetencji społecznych oraz odpowiedzialne wykorzystanie nowych technologii. Szczególne miejsce zajmuje również troska o dobrostan psychiczny uczniów i budowanie poczucia sprawczości.

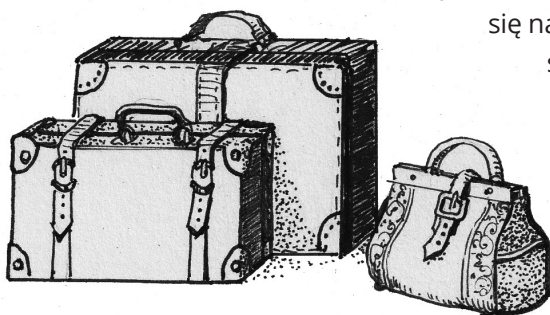
Tak rozumiana szkoła staje się prawdziwym „kompasem jutra” – nie wskazuje jednej drogi, lecz pomaga młodym ludziom odnaleźć własny kierunek rozwoju. W świecie, w którym wiele zawodów przyszłości jeszcze nie istnieje, kluczowe staje się wyposażenie uczniów w uniwersalne umiejętności pozwalające odnajdywać się w nowych sytuacjach i skutecznie reagować na zmiany.

Jednak rozwój nie może odbywać się bez odpoczynku. Dlatego ważnym elementem procesu edukacyjnego są wakacje. Letni wypoczynek nie powinien być postrzegany jedynie jako przerwa od nauki. Jest on niezbędnym czasem regeneracji psychicznej i fizycznej, odbudowywania energii, wzmacniania relacji rodzinnych i rówieśniczych oraz rozwijania pasji, na które w trakcie roku szkolnego często brakuje czasu.

Współczesna pedagogika coraz częściej dostrzega wartość edukacji nieformalnej realizowanej podczas wyjazdów, obozów, aktywności sportowych, wolontariatu czy samodzielnych projektów rozwijających zainteresowania uczniów. Takie doświadczenia pozwalają młodym ludziom budować samodzielność, poczucie odpowiedzialności i kompetencje społeczne.

W tym kontekście wakacje stają się naturalnym przedłużeniem idei „Kompasu Jutra”. Jeśli szkoła ma przygotowywać uczniów do przyszłości, powinna również uczyć świadomego korzystania z czasu wolnego, dbania o własny dobrostan i rozwijania zainteresowań poza murami szkoły. Edukacja nie kończy się wraz z ostatnim dzwonkiem – zmienia jedynie swoją formę.

Być może właśnie w tym połączeniu refleksji, rozwoju i odpoczynku kryje się najważniejsza lekcja końca roku szkolnego – że przyszłość buduje się nie tylko poprzez naukę, ale także poprzez mądre zatrzymanie się, spojrzenie na przebytą drogę i odwagę, by wyznaczyć kolejny kierunek.

Grażyna Bartczak-Bednarska
Katarzyna Wdowiak-Błaszczyk
Redakcja

Nowoczesne technologie na lekcjach matematyki – między potencjałem a rzeczywistością szkolną

KAROLINA DUŃSKA

Wstęp

Nowoczesne technologie coraz częściej pojawiają się na lekcjach matematyki. Programy do wizualizacji wykresów, aplikacje interaktywne czy quizy online mogą ułatwiać uczniom zrozumienie trudniejszych zagadnień i zwiększać ich zaangażowanie podczas zajęć. Jednocześnie codzienna praktyka szkolna pokazuje, że swobodne korzystanie przez młodzież ze smartfonów i mediów społecznościowych nie zawsze przekłada się na dojrzałe oraz efektywne wykorzystywanie technologii w procesie uczenia się.

Na lekcjach matematyki i informatyki można zauważyć, że uczniowie dobrze radzą sobie z obsługą aplikacji mobilnych czy szybkim wyszukiwaniem informacji, natomiast większą trudność sprawiają im zadania wymagające logicznego planowania działania, cierpliwości oraz samodzielnego rozwiązywania problemów z wykorzystaniem komputera. Potwierdzają to również analizy Instytut Badań Edukacyjnych dotyczące kompetencji cyfrowych uczniów.

W pracy nauczyciela matematyki szczególnie istotne staje się więc wybieranie takich rozwiązań technologicznych, które realnie wspierają proces uczenia się, a nie jedynie uatrakcyjniają lekcję. Poniżej przedstawiono wybrane doświadczenia związane z wykorzystaniem nowoczesnych technologii podczas pracy z uczniami liceum.

Technologie wspierające wizualizację matematyki

Jednym z narzędzi, które dobrze sprawdza się na lekcjach matematyki, jest Desmos. Program pozwala szybko rysować wykresy i obserwować, jak zmiana wzoru wpływa na położenie funkcji. Uczniowie znacznie szybciej zauważają przesunięcia wykresów, symetrie czy działanie modułu niż podczas tradycyjnego przekształcania wzorów na tablicy. Szczególnie przydatne okazuje się to przy funkcjach trygonometrycznych, ponieważ aplikacja umożliwia pracę na siatce współrzędnych przypominającej szkolny zapis w zeszytach. Dla wielu uczniów dopiero wizualizacja pokazuje znaczenie nawiasów oraz wpływ niewielkich zmian we wzorze na wygląd wykresu.

Bardzo pomocna podczas lekcji jest również GeoGebra oraz gotowe aplety matematyczne. Przy omawianiu schematu Hornera uczniowie mogą za pomocą suwaków obserwować, jak zmiana współczynników wielomianu wpływa na wartość wielomianu oraz resztę z dzielenia. Tego typu wizu-

alizacja pozwala lepiej zrozumieć zależności, które przy tradycyjnych obliczeniach bywają dla uczniów mało czytelne.

GeoGebra dobrze sprawdza się również podczas działań na przedziałach. Gotowe aplety umożliwiają szybką weryfikację poprawności rozwiązania oraz pokazują problem domknięcia zbiorów, szczególnie trudny przy wyznaczaniu różnicy przedziałów.

Program dobrze sprawdza się także przy omawianiu równań kwadratowych z parametrem. Uczniowie mogą obserwować, jak zmiana parametru wpływa na położenie wykresu oraz liczbę miejsc zerowych funkcji. Dzięki temu łatwiej rozumieją samą ideę parametru, która przy tradycyjnych obliczeniach często wydaje się abstrakcyjna.

Na lekcjach geometrii GeoGebra pozwala pokazywać zależności przestrzenne, własności figur czy kąty między prostymi i płaszczyznami. Dla uczniów, którzy mają trudność z wyobraźnią przestrzenną, możliwość obserwowania dynamicznego rysunku okazuje się dużym ułatwieniem.

Quizy i gry matematyczne jako forma aktywizacji

Podczas lekcji matematyki dobrze sprawdzają się również aplikacje quizowe, takie jak Kahoot czy Quizizz. Uczniowie chętnie uczestniczą w krótkich powtórkach opartych na rywalizacji, zdobywaniu punktów oraz rankingach. Szczególnie Kahoot wywołuje duże emocje – uczniowie kibicują sobie nawzajem i starają się jak najszybciej udzielić poprawnej odpowiedzi. Tego typu aktywności dobrze sprawdzają się jako podsumowanie lekcji lub forma utrwalenia wiadomości.

Quizizz daje większą swobodę pracy we własnym tempie. Problemem okazują się jednak ograniczenia wersji bezpłatnej oraz czas potrzebny na organizację pracy z aplikacją. Samo logowanie uczniów, problemy z Internetem czy rozładowane telefony potrafią znacząco skrócić czas właściwej pracy na lekcji.

W praktyce można również zauważyć, że aplikacje quizowe nastawione są głównie na szybkość reakcji i krótkie odpowiedzi typu ABCD. Dobrze sprawdzają się przy prostych powtórkach, jednak nie zawsze rozwijają umiejętność spokojnego analizowania problemu matematycznego. W przypadku uczniów posiadających dostosowania edukacyjne lub pracujących wolniej taka forma pracy bywa dodatkowo stresująca. Trudno także indywidualnie dostosować tempo quizu do potrzeb wszystkich uczniów jednocześnie. Pojawi-

ły się również aplikacje, które wskazują gotowe odpowiedzi do quizów w trakcie ich trwania.

Coraz częściej można zauważyć również oczekiwanie uczniów, że technologia poda gotowe rozwiązanie szybko i bez większego wysiłku. Tymczasem matematyka wymaga cierpliwości, analizowania błędów i stopniowego dochodzenia do wyniku. Nowoczesne technologie dobrze wspierają aktywizację uczniów, ale nie zastępują procesu samodzielnego myślenia.

Gry terenowe i technologie w przestrzeni szkolnej

Interesującą formą pracy okazały się również działania projektowe wykorzystujące kody QR. W ramach Światowego Dnia Liczby Pi została zorganizowana gra terenowa „Poszukiwacze QR kodów”. Na terenie szkoły ukryto kody prowadzące do matematycznych zadań, które uczniowie rozwiązywali na przygotowanych kartach pracy.

Tego typu aktywność spotkała się z dużym zainteresowaniem uczniów. Forma gry, możliwość poruszania się po szkole oraz element rywalizacji sprawiły, że uczniowie chętnie angażowali się w wykonywanie zadań. Co istotne, lekcje odbywały się normalnie i nie było konieczności organizowania dodatkowej przestrzeni czy osobnych zajęć pozalekcyjnych.

W praktyce pojawiły się jednak również trudności organizacyjne. Niektóre kody zostały zerwane lub przeniesione przez uczniów, zdarzały się także przypadki współpracy polegającej na przepisywaniu odpowiedzi. Pokazuje to, że zastosowanie technologii nie eliminuje typowych zachowań uczniów. Mimo to uczniowie wielokrotnie pytali o możliwość ponownego zorganizowania podobnej aktywności. Połączenie matematyki z elementami gry i ruchu może być dla młodzieży atrakcyjną formą pracy oraz zwiększać ich zaangażowanie.

Możliwości i ograniczenia technologii w praktyce szkolnej

Doświadczenie szkolne pokazuje, że nowoczesne technologie mogą bardzo dobrze wspierać nauczanie matematyki, szczególnie wtedy, gdy pomagają uczniom coś zobaczyć, sprawdzić lub zweryfikować samodzielnie. Wizualizacja wykresów, dynamiczne aplety czy interaktywne modele często ułatwiają zrozumienie zagadnień, które podczas tradycyjnego tłumaczenia wydają się abstrakcyjne.

Wnioski z codziennej pracy częściowo pokrywają się również z badaniami Instytut Badań Edukacyjnych dotyczącymi kompetencji cyfrowych uczniów. Raporty IBE pokazują, że młodzież dobrze radzi sobie z podstawową obsługą urządzeń mobilnych i funkcjonowaniem w mediach społecznościowych, natomiast znacznie słabiej wypada w zadaniach wymagających logicznego myślenia, tworzenia treści czy rozwiązywania problemów z wykorzystaniem technologii. Szczególnie widoczne jest to podczas pracy z arkuszem kalkulacyjnym lub bardziej złożonymi programami matematycznymi.

Z perspektywy nauczyciela matematyki można zauważyć podobną zależność. Uczniowie bardzo sprawnie korzystają z telefonów, ale nie zawsze potrafią wykorzystać komputer jako narzędzie pracy i analizy. Problemem bywa zapisanie

pliku, organizacja folderów, obsługa poczty elektronicznej czy samodzielne rozwiązanie prostego problemu technicznego. Wielu uczniów nie dostrzega również praktycznego znaczenia niektórych umiejętności informatycznych. Dobrym przykładem jest praca w Excelu, która dla części uczniów wydaje się trudna i mało potrzebna, mimo że kompetencje związane z arkuszem kalkulacyjnym są wysoko ceniowane na rynku pracy.

Warto zwrócić uwagę także na problem przebodźcowania. Dynamiczne quizy i szybkie aplikacje ucą natychmiastowej reakcji, ale niekoniecznie rozwijają cierpliwość potrzebną podczas rozwiązywania bardziej złożonych problemów matematycznych. Coraz częściej można zauważyć nastawienie, że skoro technologia potrafi szybko podać odpowiedź, to sam proces dochodzenia do rozwiązania przestaje być istotny. Problem ten częściowo opisuje również Manfred Spitzer, zwracając uwagę na wpływ nadmiaru bodźców cyfrowych na koncentrację i proces uczenia się uczniów.

Nowoczesne technologie dobrze wspierają aktywizację uczniów, jednak nie zastępują procesu samodzielnego myślenia. W praktyce szkolnej największą wartość mają te narzędzia, które pomagają uczniowi zrozumieć zależności matematyczne, a nie jedynie szybciej uzyskać odpowiedź.

Zakończenie i wnioski

Nowoczesne technologie mogą być wartościowym wsparciem podczas nauczania matematyki, szczególnie wtedy, gdy pomagają uczniom zobaczyć zależności, szybciej zweryfikować rozwiązanie lub aktywnie uczestniczyć w lekcji. Programy takie jak Desmos czy GeoGebra pozwalają lepiej zrozumieć wiele zagadnień matematycznych, a quizy i gry terenowe zwiększają zaangażowanie uczniów oraz przełamują rutynę tradycyjnych zajęć.

Doświadczenie szkolne pokazuje jednak, że technologia nie rozwiązuje wszystkich problemów edukacyjnych, a sama obecność technologii nie gwarantuje sukcesu dydaktycznego. W praktyce ujawnia również trudności związane z koncentracją, cierpliwością oraz powierzchownym korzystaniem z narzędzi cyfrowych. Dlatego najważniejsze pozostaje nie samo wykorzystanie technologii, lecz sposób jej zastosowania podczas lekcji matematyki.

W praktyce nie chodzi bowiem o to, aby lekcja była jedynie bardziej nowoczesna, lecz o to, aby dzięki właściwie dobranym narzędziom uczeń rzeczywiście zaczął więcej rozumieć, a nie tylko szybciej klikać.

Karolina Duńska

XXIX Liceum Ogólnokształcące
im. hm. Janka Bytnara „Rudego” w Łodzi

BIBLIOGRAFIA

1. Penszko, P. (2025). *Kompetencje cyfrowe uczniów w Polsce – co wiemy z badań międzynarodowych?* Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
2. Ministerstwo Edukacji Narodowej (2018). *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*. Warszawa.
3. Spitzer, M. (2013). *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozum siebie i swoje dzieci*. Słupsk: Dobra Literatura.
4. Materiały edukacyjne dostępne online: Desmos – Graphing Calculator; GeoGebra – materiały i aplety matematyczne; Kahoot!; Quizizz

Praca nauczycieli w klasie integracyjnej

ANNA GÓRAJ, KATARZYNA GROBER-ROLIŃSKA

Nauczyciel to ktoś wyjątkowy, kto potrafi wykorzystać swoją pomysłowość, dobroć i dociekliwy umysł do wypracowania rzadkiej umiejętności zachęcania innych do myślenia, marzenia, poznawania, próbowania, działania!

/Beverly Conklin/

Nowy kształt edukacji i związane z nim kierunki dają podstawę do tworzenia wizerunku współczesnego nauczyciela. Na tle wielu rozważań i przemian edukacyjnych pojawia się nowy model nauczyciela. R. Łepik określa go, jako: „profesjonalistę refleksyjnego praktyka gotowego do podejmowania decyzji w wyborze oddziaływań wychowawczych, skłonного do samodzielnego interpretowania programu, a także jego tworzenia i odpowiedniej realizacji”¹.

Uczniowie objęci kształceniem specjalnym muszą mieć orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez publiczną poradnię psychologiczno- pedagogiczną (w tym poradnię specjalistyczną).

Nauczyciel współorganizujący kształcenie integracyjne (nauczyciel wspomagający) wspomaga ucznia podczas zajęć prowadzonych przez nauczyciela przedmiotowego, w klasie integracyjnej, do której uczęszczają dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

Na podstawie § 7 ust. 1-3 ww. rozporządzenia z dnia 9 sierpnia 2017 r. w przedszkolach, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo nauczycieli współorganizujących kształcenie integracyjne posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych. Zadania tych nauczycieli zostały określone w § 7 ust. 7 ww. rozporządzenia.

Zgodnie z przepisami prawa oświatowego nauczyciel współorganizujący proces kształcenia:

- 1) rozpoznaje potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie;
- 2) współorganizuje zajęcia edukacyjne i prace wychowawcze w formach integracyjnych, w szczególności:
  - a) wspólnie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia edukacyjne wybiera lub opracowuje programy wychowania i programy nauczania,
  - b) dostosowuje realizację programów wychowania, programów nauczania, programu wychowawczego i programu profilaktyki do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci

i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie,

- c) w zależności od indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie, wspólnie z nauczycielami prowadzącymi zajęcia edukacyjne, opracowuje dla każdego ucznia i realizuje indywidualne programy edukacyjne określające zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów oraz rodzaj zajęć rewalidacyjnych lub zajęć socjoterapeutycznych prowadzonych z uczniem,
  - d) uczestniczy w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez innych nauczycieli;
- 3) prowadzi zajęcia rewalidacyjne lub zajęcia socjoterapeutyczne;
  - 4) udziela pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne w doborze metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi oraz niedostosowanymi społecznie;
  - 5) prowadzi lub organizuje różnego rodzaju formy pomocy pedagogicznej i psychologicznej dla dziecka i jego rodziny².

Obaj nauczyciele zobowiązani są do wspólnego, systematycznego planowania działań, przystosowania programu nauczania, metod i formy pracy do możliwości psychofizycznych i intelektualnych dzieci. Są w równym stopniu odpowiedzialni za przebieg tego procesu. W edukacji wczesnoszkolnej nauczyciele w trakcie trwania zajęć edukacyjnych mogą wymienić się rolami. Główne zasady współpracy nauczycieli pracujących w klasie integracyjnej oparte są na partnerstwie, wzajemnym szacunku, zaufaniu, życzliwości, sprawnej komunikacji.

Istotnym narzędziem pracy jest Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny (IPET), opracowywany na podstawie wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia (WOPFU), który umożliwi dostosowanie wymagań edukacyjnych do jego potrzeb i możliwości.

Dla ucznia posiadającego orzeczenie opracowuje się IPET, który:

- określa zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych,
- wskazuje formy i wymiar zajęć rewalidacyjnych oraz specjalistycznych,
- uwzględnia działania nauczycieli i specjalistów,

- podlega okresowej ewaluacji (co najmniej dwa razy w roku szkolnym).

Podstawą opracowania IPET jest wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU).

Współpraca ze specjalistami

Praca w klasie integracyjnej wymaga ścisłej współpracy z:

- pedagogiem specjalnym,
- psychologiem,
- logopedą,
- terapeutami,
- rehabilitantem (jeśli jest zatrudniony w placówce).

Działania zespołu mają charakter interdyscyplinarny i są ukierunkowane na wszechstronny rozwój ucznia.

Podczas pracy na lekcji nauczyciel wspomagający pracuje z dziećmi, które potrzebują pomocy. Dla nich przygotowuje zadania, ćwiczenia i pomoce dydaktyczne, aby łatwiej zrozumiały omawianą partię materiału. Dzięki tym ćwiczeniom uczniowie mają możliwość wyrównywania braków. Dla uczniów niepełnosprawnych są dodatkowo prowadzone zajęcia rehabilitacyjne, które mają na celu podniesienie ogólnej sprawności fizycznej i manualnej dzieci. W klasach integracyjnych uczą się dzieci z różnymi dysfunkcjami. Każde z nich wymaga indywidualnego podejścia oraz specjalnego traktowania. Praca w takiej klasie jest trudna i bardzo wyczerpująca, wymaga dużego zaangażowania, cierpliwości, empatii i ciągłego kształcenia się.

Aby nauczanie w klasie integracyjnej zaspokajało potrzeby wszystkich uczniów, działania nauczycieli muszą być wspólnie zaplanowane, powinny się uzupełniać. Uwaga nauczyciela prowadzącego nie powinna skupiać się tylko i wyłącznie na dzieciach zdrowych, jego zadaniem jest też aktywizowanie uczniów niepełnosprawnych. Także praca nauczyciela wspomagającego powinna iść w kierunku naprowadzania uwagi tych uczniów na tok zajęć, na wspomaganie ich zarówno podczas pracy grupowej, jak i indywidualnej. Praca ta winna być tak zorganizowana, aby nikt nikomu nie przeszkadzał. Bardzo ważna jest umiejętność współpracy między dwoma pedagogami, szczerść, otwartość, czy – niezbędny często kompromis.

Nauczyciel współorganizujący proces kształcenia ściśle współpracuje z nauczycielem kształcenia zintegrowanego lub nauczycielami przedmiotu uczącymi w danej klasie. Wspólnie ustalają cele, zakres pomocy uczniom. Pełni rolę „dyskretnego” doradcy w sposób nie zaburzający toku lekcji a wspierający pracę potrzebujących uczniów.

Nauczyciel wspomagający przygotowuje dodatkowe karty pracy, sprawdziany, które mają zróżnicowany poziom trudności dostosowany do możliwości i predyspozycji uczniów. Zachęca uczniów do pracy, do aktywnego udziału w zajęciach, zapobiega ich bierności.

Zakres obowiązków nauczyciela wspomagającego może być różnorodny i zależy od specyfiki szkoły oraz potrzeb uczniów. Może on obejmować indywidualne lub grupowe zajęcia terapeutyczne, udzielanie dodatkowej pomocy w nauce, dostosowywanie programów nauczania do potrzeb uczniów, współpracę z nauczycielami i rodzicami w celu opracowania strategii wsparcia, monitorowanie

postępów uczniów oraz udzielanie porad i wsparcia emocjonalnego. Nauczyciel wspomagający pełni ważną rolę w tworzeniu środowiska edukacyjnego, które sprzyja rozwojowi i sukcesowi każdego ucznia³

Praca nauczyciela wspomagającego polega na identyfikowaniu indywidualnych potrzeb uczniów, opracowywaniu planów wsparcia i monitorowaniu postępów uczniów, aby zapewnić im jak najlepsze warunki do nauki i rozwoju. Jest to kluczowe do zapewnienia skutecznego wsparcia edukacyjnego.

Praca nauczycieli w klasie integracyjnej stanowi istotny element współczesnego systemu edukacji, opartego na idei równości szans i indywidualizacji nauczania. Kluczową rolę odgrywa tu współpraca nauczyciela prowadzącego oraz nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne, której fundamentem są partnerstwo, komunikacja oraz wspólna odpowiedzialność za proces dydaktyczno-wychowawczy. Efektywne funkcjonowanie klasy integracyjnej wymaga również ścisłej współpracy z zespołem specjalistów oraz zaangażowania rodziców. Nauczyciel pracujący w takim środowisku powinien wykazywać się wysokimi kompetencjami zawodowymi i społecznymi, takimi jak empatia, elastyczność, umiejętność pracy zespołowej oraz gotowość do ciągłego rozwoju. Pomimo licznych wyzwań, edukacja integracyjna stwarza szansę na wszechstronny rozwój wszystkich uczniów i budowanie społeczeństwa opartego na akceptacji oraz wzajemnym szacunku.

Opracowały: Anna Góraj, Katarzyna Grober-Rolińska
Nauczycielki Szkoły Podstawowej nr 162 w Łodzi

- ¹ Janicka-Panek T., *Stanowienie celów dydaktyczno-wychowawczych w zintegrowanej edukacji uczniów*, Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Skierniewicach, Skierniewice – Radom 2007, str. 195.
- ² <https://oswiataiprawo.pl/porady/obowiazki-nauczyciela-wspomagajacego/>
- ³ <https://ggsob.pl/rola-i-zakres-obowiazkow-nauczyciela-wspomagajacego-klucz-do-skutecznego-wsparcia-edukacyjnego/>

BIBLIOGRAFIA:

1. Janicka-Panek T., *Stanowienie celów dydaktyczno-wychowawczych w zintegrowanej edukacji uczniów*, Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Skierniewicach, Skierniewice – Radom 2007.
2. Kopaczńska I., Nowak-Łojewska A., *Wymiary edukacji zintegrowanej*, Impuls, Kraków 2007.
3. Łepik, R. (2007). *Nauczyciel jako refleksyjny praktyk*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie.
4. Ministerstwo Edukacji i Nauki. (2022). *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki w sprawie organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*.
5. Olechowska, A. (2016). *Edukacja włączająca w praktyce szkolnej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
6. Szumski, G. (2010). *Integracyjne kształcenie niepełnosprawnych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
7. Zamkowska, A. (2020). *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej*. Warszawa: Difin.

NETOGRAFIA:

1. <https://ggsob.pl/rola-i-zakres-obowiazkow-nauczyciela-wspomagajacego-klucz-do-skutecznego-wsparcia-edukacyjnego/>
2. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170001578>
3. <https://oswiataiprawo.pl/porady/obowiazki-nauczyciela-wspomagajacego/>

Projekty działań w zakresie muzykoterapii osób z niepełnosprawnościami

TOMASZ KRUPA

Odnoszę się do wcześniejszych moich działań.

Wiele wspólnego mają te trzy projekty innowacji prowadzonych w Zespole Szkół Specjalnych nr 2 w Łodzi:

- wychodzą z podmiotowego traktowania jednostki ludzkiej,
- transponują do poziomu muzykoterapii osób z niepełnosprawnościami teorię pola Kurta Lewina,
- wykorzystują funkcjonowanie jednostki społecznej i indywidualne podejścia w zakresie przystosowania muzyki do stanu emocjonalnego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.

Muzyka odpowiednio zastosowana okazuje się wyjątkowo wartościowym narzędziem w terapii.

Jak może przebiegać proces przetwarzania informacji, a w tym rozumieniu percepcja dźwięku u osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym i głębokim? Czy jest to zjawisko akustyczne czy na wyższym poziomie w postaci dźwięków organizowanych do rangi formy muzycznej? Albo tylko w formie wysokości dźwięku, a dźwiękiem jest też mowa pojawiająca się w najbliższym otoczeniu szczególnie rodziców, z których barwą głosu dziecko spotyka się od urodzenia.

A muzyka? Tu dokonałem podziału na trzy strefy:

- minus – wyciszająca (-)
- 0 (zero)
- plus – energetyczna (+).

W muzyce klasycznej tempa wolne: adagio czy lento wyciszają, tempa szybkie: allegro, presto dodają energii. Na podstawie cyklu koncertów skrzypcowych Cztery pory roku Antonio Vivaldiego ze schematem części: szybka – wolna – szybka, łatwo odpowiednio dobrać materiał do sesji muzykoterapeutycznych.

Jazz w muzykoterapii może mieć również wielopłaszczyznowe zastosowanie. Np. klasyczne trio jazzowe: fortepian, kontrabas, double bass, gitara basowa i perkusja. Na konkretnych przykładach: Tord Gustavsen Trio to muzyka wyciszająca, ale już Chick Corea Trio czy Keith Jarrett Trio muzyka dynamiczna i energetyczna. Zalecana jest ewaluacja działań w aspekcie każdej działalności.

Zaobserwowałem istotną poprawę stanu emocjonalno-fizycznego dzieci i młodzieży, z którymi nawiązuję kontakt werbalny. W przypadku braku takiego kontaktu mogę domyślać się chociażby po mimice twarzy pozytywne zmiany nastroju. Korzystam z elektronicznego instrumentu klawi-

szowego, co daje możliwość uzyskiwania różnych jakościowo dźwięków od zasadniczego Grand Piano odpowiadającego barwie fortepianu do wygenerowanych z pamięci brzmień syntetycznych, a także dodanie schematu perkusyjnego czy gotowych akompaniamentów. Sporadycznie korzystam z gotowego materiału zapisanego na płycie CD i pendrive. Znacznie częściej opieram odtwarzanie muzyki o kanał YouTube mając dostęp do nieograniczonego stylistycznie zakresu muzyki w połączeniu ze statycznym lub dynamicznym obrazem.

Uczniowie z niepełnosprawnościami wykorzystują również instrumenty perkusyjne z zestawu Orffa.

1. Muzyka na cztery pory roku

Pierwszy z moich projektów jest oparty o tematykę zmieniających się pór roku. Muzykoterapia została przełożona na muzykę ilustrującą pory roku z uwzględnieniem też uniwersalnego materiału dźwiękowego bez związku z kalendarzem. Schemat działania 45 minutowej lekcji wychodzi od tematu jednostki lekcyjnej. Dalej rozpoczyna się właściwy proces działania terapeutycznego. Organizatorami tego procesu są uczniowie z niepełnosprawnościami traktowani podmiotowo. To nauczyciel spełnia oczekiwania estetyczne dobierając odpowiednią w danym czasie i przestrzeni muzykę.

W przypadku dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami ważna jest umiejętność wykorzystania cech osobowości, wyobraźni, poczucia tożsamości, wartości i własnego „ja”, poczucia bycia potrzebnym dla świata. Ale szczególnie istotna jest **wyobraźnia** niezależnie od potencjału intelektualnego. Niepełnosprawność nie ogranicza wyobraźni. Każdy człowiek ma jakąś wiedzę, ale jest ona zawsze ograniczona jego niewiedzą, wyobraźnia nie jest ograniczona brakiem wyobraźni, bo jak powiedział Albert Einstein:

„Phantasie ist wichtiger als Wissen, denn Wissen ist begrenzt” – Wyobraźnia jest ważniejsza od wiedzy, ponieważ wiedza jest ograniczona.

2. Terapia dźwiękiem – dźwięk uformowany – sztuka dźwięku

To kontynuacja poprzedniego pomysłu, już opisywanego na łamach „Przeglądu Edukacyjnego”. Terapia dźwiękiem jest pomysłem w zakresie muzykoterapii dedykowanym dla osób z niepełnosprawnościami. Muzyka musi być do-

stosowana do aktualnego stanu fizyczno-emocjonalnego uczestnika terapii. Dźwięki nie tylko tworzą zjawisko akustyczne, ale już na wyższym poziomie abstrakcji uformowane do rangi utworu – dzieła muzycznego. Dochodzimy do poziomu sztuki, wykorzystywanej z powodzeniem muzykoterapii. Dzieło sztuki to „coś” oryginalnego. W tej jakże lakonicznej definicji mieści się prawdziwe i elementarne znaczenie przekazu kulturowego. To niezależny człowiek dokona indywidualnej i jakościowej oceny muzyki i jej przydatności do własnych potrzeb.

3. Muzykoterapia sugestywna - „automuzykoterapia” - muzykoterapia interaktywna

Poniżej przedstawiam moją autorską siatkę pojęciową. Sesja muzykoterapii to jednostka lekcyjna trwająca 45 minut lub w przypadku nauczania indywidualnego 60 minut.

Muzykoterapia sugestywna

W przypadku braku komunikacji werbalnej stosuję muzykę eksperymentalnie, szczególnie dla osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym i głębokim.

„Automuzykoterapia”

Osoba – uczestnik sesji muzykoterapeutycznej sam może zdecydować o doborze muzyki. I taką muzykoterapeuta w trakcie sesji prezentuje.

Muzykoterapia interaktywna

Początkowo nauczyciele muzyki pracowali w oparciu na wydany przez Polskie Nagrania na płytach winylowych zestaw „Wychowanie muzyczne. Płytoteka dla 8-klasowej szkoły podstawowej”.

Następnie pojawiła się kasetka magnetofonowa, którą zastąpił zapis cyfrowy na płycie kompaktowej.

Dalej cyfrowe pendrive, które dawały możliwość gromadzenia materiału dźwiękowego. A po podłączeniu do komputera stacjonarnego lub laptopa pozwalały na odtwarzanie muzyki.

Zupełną zmianą dla rozpowszechniania muzyki okazało się pojawienie 14 lutego 2005 roku amerykańskiego serwisu internetowego YouTube.

Pojawiły się też platformy streamingowe. To kolejna przemiana w reprodukcji dźwięku.

Streaming polega na strumieniowym przesyłaniu treści audio w czasie rzeczywistym za pośrednictwem połączenia sieciowego. Popularne serwisy streamingowe z muzyką to Spotify, Apple Music, Tidal, YouTube Music, Amazon Music Unlimited, Deezer.

Cyfrowa technika reprodukcji dźwięku i obrazu przyczyniła się do upowszechnienia sztuki. Tworzy się nowy typ odbiorcy. Posiadanie Internetu dało możliwość „bez wychodzenia z domu” praktycznie nieograniczony dostęp do każdego gatunku muzycznego.

Te trzy poziomy muzykoterapii równoległe lub naprzemiennie wykorzystuję w pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami.

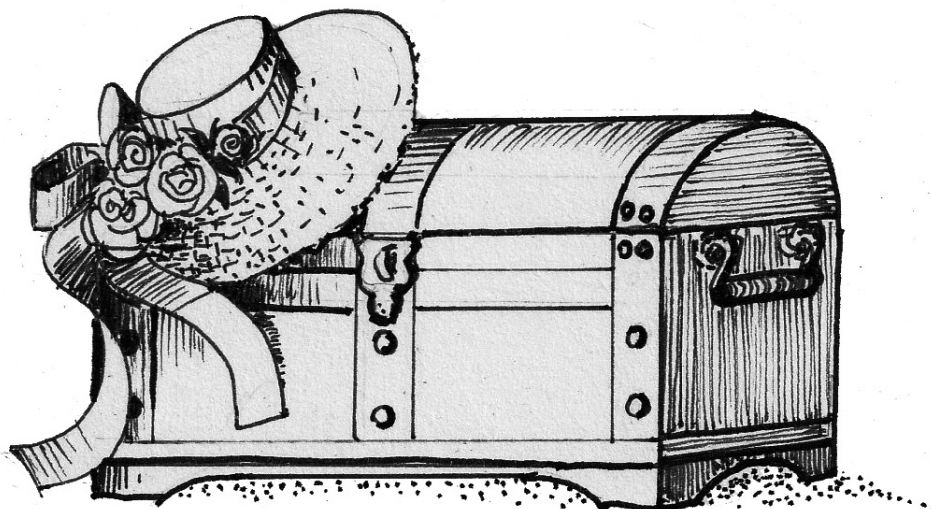
Podsumowanie

Terapia osób z niepełnosprawnościami korzysta z wielu technik, sposobów usprawniania i przywracania statusu społecznego. Bardzo pomocną dziedziną w tym procesie jest muzykoterapia. Muzykoterapia dzieli się na dwa nurty: muzykoterapię receptywną i aktywną. I takie są wykorzystane w prezentowanych koncepcjach.

Muzyka ma szczególne znaczenie dla człowieka, grup społecznych i całych społeczeństw od początku istnienia ludzkości. Przyjmuje walory rozrywkowe, zabawowe, rytualne. Muzyka występuje jako sztuka, ale też może być rozpatrywana jako zjawisko środowiskowe, społeczne i socjologiczne. Okazuje się, że dochodzi do tego walor terapeutyczny, jako odrębne, autonomiczne działanie bądź w zestawieniu z działaniami medycznymi.

Tomasz Krupa

Nauczyciel muzyki, muzykoterapeuta, oligofrenopeda-
gog w Zespole Szkół Specjalnych nr 2 w Łodzi

Rozwój emocjonalny dzieci w wieku przedszkolnym

ANNA GRUSZCZYŃSKA

Współcześnie, w dobie szybkiego rozwoju techniki komputerowej, ekspansji Internetu, podążaniem za sprawami materialnymi, rozwój emocji u dzieci oraz kształtowanie umiejętności społecznych jest bardzo ważne. Podstawą kształtowania właściwych zachowań u dziecka jest udzielanie mu wsparcia emocjonalnego. Przyjemne uczucia, takie jak: radość, szczęście, miłość dodają pewności siebie, pomagają osiągnąć spokój i uczą optymizmu. Natomiast w przykłej sytuacji, dziecko często jest bezradne, narażone na stres i nie wie, jak poradzić sobie ze złością lub smutkiem. Dlatego tak ważne jest, abyśmy pomagali dzieciom w rozpoznawaniu emocji u siebie i innych, rozwijali umiejętności panowania nad własnymi emocjami oraz prezentowali, w jaki sposób okazywać emocje adekwatne do okoliczności.

Podczas całego rozwoju dziecko uczy się reagować emocjonalnie na doświadczenia, które były i są jego udziałem. Emocje są wynikiem oddziaływania czynników wrodzonych oraz doświadczeń z praktyki. W ich powstawaniu ogromne znaczenie mają spontaniczne i świadome wpływy otoczenia. To, w jaki sposób dziecko wyraża emocje, zależy od wzorców, jakie mu dostarczono w środowisku wychowawczym, a zachowanie dziecka jest naśladowaniem zachowań dorosłych z jego najbliższego otoczenia, czyli jego rodziców.

Pierwsze doświadczenie społeczne, które mają miejsce w rodzinie, wpływają na dokonywanie wyborów w przyszłości w sytuacjach trudnych i złożonych, w których uczestniczy już dorosły człowiek. Rodzina, zaspokajając potrzeby emocjonalne dziecka, czyni to w sposób spontaniczny dzięki swojemu istnieniu oraz dzięki opiece i trosce, jaką przejawiają rodzice wobec dzieci. Tylko miłość i akceptacja rodziców oraz trwałość rodziny stanowi podstawę pełnego psychospołecznego rozwoju dziecka.

Dzieciom w wieku przedszkolnym towarzyszy wiele zmian. Otwierają się one ku światu, zarówno w sensie ekspozycji poznawczej, jak też w sensie stawania się istotą społeczną, coraz bardziej świadomą siebie i obecności innych ludzi. Poza doświadczeniami rodzinnymi pojawiają się jeszcze relacje społeczne, które w sposób gwałtowny wywołują zmiany czynności rozwojowych u dzieci. Wychodzą one poza ramy środowiska, które jest im najbardziej bliskie, znane i bezpieczne. Muszą nauczyć się funkcjonować w środowisku przedszkolnym oraz sprostać wielu zadaniom, które spotykają na swojej drodze.

Wiek przedszkolny charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem uczuć oraz większym ich natężeniem w porównaniu z poprzednimi okresami (od narodzin do 2 roku życia).

Dzieci w wieku od trzech do siedmiu lat bardzo intensywnie przeżywają swoje uczucia i z różnym natężeniem. Ich zachowanie wyraźnie wskazuje na zaniepokojenie czy zaintrygowanie. Widoczne są bardzo żywiołowe reakcje w gestach, wypowiedziach lub wyrazie twarzy. Nieodłącznym towarzyszem każdej czynności w początkach okresu przedszkolnego (3-4 lata) jest impulsywność i afektywność. Szybko budzące się reakcje szybko też gasną. Nieumiejętność opanowania swych reakcji wynika z niedojrzałości układu nerwowego oraz przewagą procesów pobudzania nad procesami hamowania. Z tego względu warto zwrócić uwagę na rolę przedszkola w kształtowaniu dziecięcej wrażliwości.

Udział w życiu przedszkolnym stanowi niepowtarzalną okazję do poznawania innych ludzi, ich punktów widzenia i przeżywania rzeczywistości. Stwarza również możliwość skonfrontowania zachowań innych z własną wizją świata. Tożsamość dziecka w wieku przedszkolnym kształtuje się na wielu płaszczyznach. Jedną z aktywności o bardzo wyrazistym charakterze jest inicjatywa dziecka. Spostrzega ono siebie jako osobę autonomiczną, zdolną do wyrażania własnego zdania. Stąd tak często obserwować można najróżniejsze sytuacje, kiedy dziecko stawia opór i nie zgadza się na propozycję rodzica. Często też poszukuje sposobów pozwalających zaznaczyć ową autonomię (samo próbuje włożyć buty, pomimo, iż nie opanowało tej umiejętności, nie podaje ręki przechodząc przez ruchliwą ulicę, nie pozwala obejrzeć wykonanej w przedszkolu pracy, płacze lub krzyczy, jeśli nie otrzymało ulubionej zabawki). W tym wieku dzieci zaczynają zdawać sobie sprawę ze swojego wpływu na otoczenie i często próbują to wykorzystywać. Przykłady można mnożyć, przyglądając się toczącemu się życiu przedszkolnemu w szatni, kiedy to rodzice przyprowadzają lub odbierają swoje pociechy. Uwidaczniają się wówczas relacje rodzinne, ich charakter oraz struktura. Brak umiejętności tłumienia emocji przez dziecko lub zapanowania nad nimi w oczekiwany przez dorosłych sposób powoduje, że wyraża je bezpośrednio po zaistniałej sytuacji. Krzyk, płacz, leżenie na podłodze lub rzucanie bućkami – to wszystko wynika z potrzeby zasygnalizowania i wyrażenia odczuwanych lęków i niepewności. Reakcje są równie impulsywne przy wyrażaniu emocji pozytywnych. Jeśli dziecko ucieszy się z widoku rodzica – skacze, piszczy, pędzi w jego ramiona, nie zważając na ewentualne przeszkody.

W przeciwieństwie do relacji dziecko – opiekun, funkcjonowanie w grupie rówieśniczej ma bardziej złożony charakter. Inicjatywa często przyjmując formę takich zachowań, jak wciskanie się, wkraczanie, atakowanie, gryzienie czy rywali-

zowanie. Trzyletnie dziecko wyraża lęk, kierując agresję na innych. W wieku lat 5 pojawia się rywalizacja i potrzeba dominowania. To ona popycha dziecko do działania, realizacji osobistych pragnień prawie za wszelką cenę i bez względu na potencjalne zagrożenia. Życie przedszkolne wymaga dostosowania się do ustalonych reguł i przestrzegania zasad. Dążenie do realizacji własnych celów, czyli przejawianie inicjatywy następować musi w taki sposób, aby nie naruszać dobra i godności innych osób. Najtrudniejszym, a jednocześnie najlepszym momentem na wdrożenie dziecka do respektowania zasad i ukształtowanie umiejętności kompromisowego działania, jest czas przebywania w grupie najmłodszej. Dziecko 3-letnie chłonie wiedzę całym sobą, jest otwarte i ciekawe świata. Stymulowanie postaw oraz kształtowanie osobowości w przedszkolu odbywa się w trakcie zabaw i pełnienia codziennych zadań. Szczególny wymiar w aspekcie kształtowania sfery emocjonalnej, przez cały okres przedszkolny, zyskuje dyscyplina. Oznacza ona nauczanie i nie jest tożsama z karą. Wyznaczenie granic sprawia, że dziecko czuje się pewne i bezpieczne. Należy zatem pamiętać o konsekwentnym zwracaniu uwagi na najdrobniejsze nawet reakcje oraz własną postawą uczyć nazywania i wyrażania emocji.

Każda z zaistniałych w przedszkolu sytuacji stanowi doskonałą okazję do tego, aby wdrażać dzieci do samodzielności. Samodzielność ta powinna być rozumiana szerzej niż tylko w kontekście opanowania określonych umiejętności, takich jak spożywanie posiłków, ubieranie się, czy wykonywanie czynności w zakresie higieny osobistej. Przede wszystkim powinna uwzględniać predyspozycje i zdolności dziecka umożliwiające mu sprawne funkcjonowanie w świecie. Po-

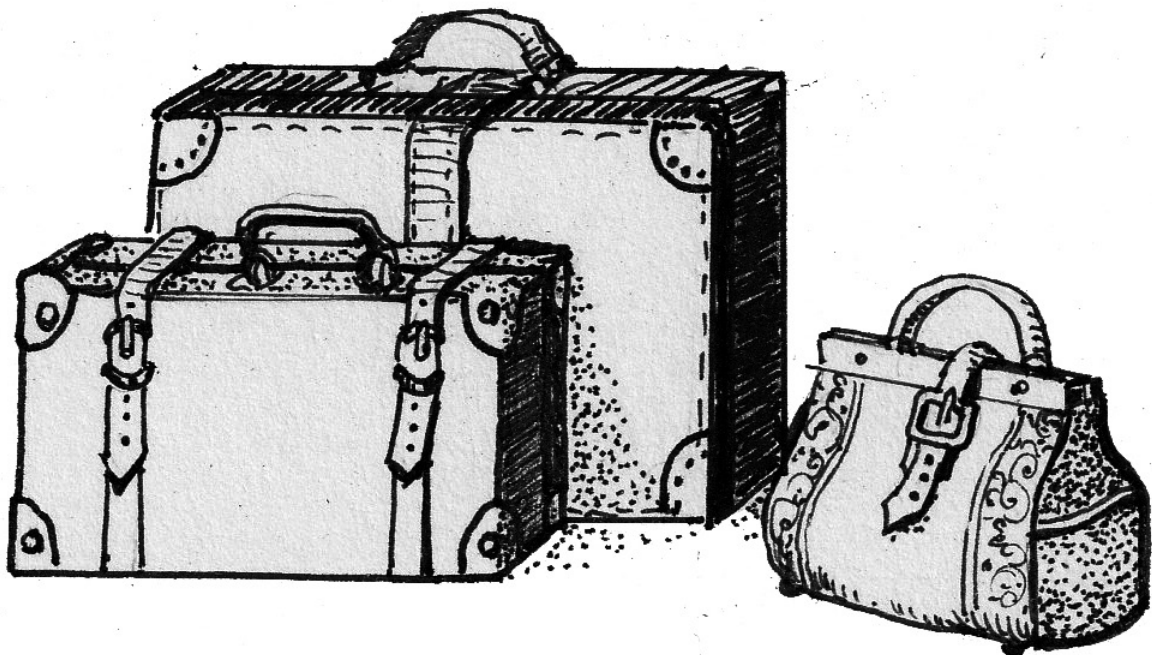
dejmuwanie wyzwań poszukiwanie rozwiązań, umiejętność zakomunikowania i wyrażenia potrzeb i przeżyć oraz kontrolowania ekspresji emocjonalnej, świadczą o dojrzałości emocjonalnej dziecka oraz harmonijnym rozwoju. W okresie przedszkolnym dzieci uczą się przystosowywać do innych, podporządkowują się normom i aktywnie uczestniczą w życiu grupy. Rozwijają się u nich poczucie odpowiedzialności i wzrasta wspomniana samodzielność. Emocje są w tym okresie podstawowym wyznacznikiem odbioru otaczającego świata. Pozwalają nadawać określone znaczenie sytuacjom i przeżyciom oraz rozbudzają postawę empatii.

Rozpoznawanie emocji, ich nazywanie i wyrażanie to umiejętności niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie. Kształtowanie rozwoju emocjonalnego dziecka stanowi zatem wyzwanie dla współczesnego wychowania i edukacji. Niezwykle istotne jest stymulowanie wrażliwości emocjonalnej już we wczesnym etapie rozwoju dziecka, w taki sposób, aby przygotować je do sprawnego funkcjonowania w otaczającej rzeczywistości.

Opracowała mgr Anna Gruszczyńska
Nauczyciel przedszkola

LITERATURA:

1. Borowska Teresa: *Emocje dzieci i młodzieży*. Zasoby-rozwijanie. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2006 r.
2. Filiozat Isabelle: *W sercu emocji dziecka*. Wyd. Esprit, Kraków 2009.
3. Górecka-Mostowicz Barbara: *Co dzieci wiedzą o emocjach*. Wyd. Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2005 r.
4. Matejczuk Joanna: *Rozwój dziecka. Wiek przedszkolny*. [w:] *Niezbędny Dobrego Nauczyciela* pod red. Anny Brzezińskiej. Wyd. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015 r.

Jak realizować podstawę programową z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym?

ANNA GRUSZCZYŃSKA

Zmiana miejsca zamieszkania lub czasowego pobytu, czyli tak zwana migracja to nieodczony element życia wielu ludzi. Motywacje takiego zjawiska mogą być rozmaite: od czynników ekonomicznych, po ucieczki z kraju spowodowane złą sytuacją polityczną, konfliktem zbrojnym, represjami, dyskryminacją i wówczas możemy mówić o migracji przymusowej, uchodźctwie. Nie można pominąć również czynników środowiskowych. Często zdarza się, że ludzie uciekają przed klęskami żywiołowymi takimi jak tornada, wichury, huragany, liczne i obszerne pożary, powodzie i trzęsienia ziemi¹.

Według badań prowadzonych przez NIK, w ostatnich latach liczba dzieci **cudzoziemskich w polskich szkołach** znacząco wzrosła². Z podanych wyników ewidentnie można wywnioskować, że zjawisko migracji do Polski staje się coraz częściej spotykanym zjawiskiem społecznym, dlatego system edukacji musi stawić czoła wyzwaniom związanym z organizacją kształcenia uczniów cudzoziemskich. Obecnie wzmógł się napływ obcokrajowców jest spowodowany konfliktem zbrojnym za wschodnią granicą Polski. Edukacja dzieci pochodzących spoza granic Polski stawia nie tylko przed placówkami oświatowymi, środowiskiem szkolnym, rówieśniczym, ale także samymi nauczycielami nowe zadania, którym warto się przyjrzeć.

W odpowiedzi na kluczowe pytanie: Jak realizować podstawę programową z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym? warto zwrócić uwagę na aspekty kulturowe, edukacyjne oraz kontakty interpersonalne. Migracja zawsze w mniejszym lub większym stopniu powoduje konieczność uczestnictwa w zupełnie innym świecie niż dotychczas, co na pewno dla wielu dzieci jest problematyczne. Sam język nowego kraju, którym posługują się rodowici mieszkańcy może stanowić pierwszą trudność. W kontakcie z dziećmi migrującymi nierzadko można spotkać się także z konfliktami wartości, co jest oczywiste ze względu na to, że pochodzą z innego kraju, czasem nawet kontynentu, w którym kultura i tradycje są zupełnie inne niż w obecnym kraju zamieszkania³. Z tego powodu wykonywanie zawodu pedagoga wiąże się z koniecznością rozumienia tematu Inności i Odmienności, z posiadaniem szerokich kompetencji profesjonalnych, niezbędną wiedzą o podobieństwach i różnicach, a także z posiadaniem kluczowych cech, jakimi są wrażliwość, empatia, zrozumienie, cierpliwość, a przede wszystkim indywidualne podejście do każdego dziecka. Rolą nauczycieli

jest dostosowanie metod, technik i form pracy do potrzeb i możliwości każdego ucznia. Ważne jest dla nich również odpowiednie dobranie treści kształcenia. Zadaniem nauczycieli jest wspieranie postępów, a także zauważanie mocnych stron ucznia, by na ich bazie formułować osobiste wyzwania. Trzeba pamiętać, że w pierwszej kolejności nauczyciele, pedagodzy, psycholodzy powinni dążyć do jak największego zminimalizowania skutków i konsekwencji szoku akulturacyjnego. Możliwe jest to poprzez budowanie w uczniu poczucia własnej tożsamości⁴. By w procesie edukacji i realizacji podstawy programowej skutecznie zaplanować holistyczny rozwój całej grupy, warto dokonać analizy i diagnozy każdego wychowanka, z perspektywy jego potrzeb, możliwości i predyspozycji. Przydatne może okazać się zapoznanie z dotychczasową dokumentacją, poznanie historii rodzinnej i uwarunkowań środowiskowych, dostrzeżenie mocnych i słabych stron.

Częstym problemem wśród dzieci z doświadczeniem migracji jest słaba znajomość języka kraju, do którego przybywają lub całkowity brak tej umiejętności. Aby uczeń mógł dobrze zaadoptować się w nowym otoczeniu powinien umieć porozumieć się w języku kraju, w którym obecnie mieszka, zwłaszcza jeśli taka sytuacja dotyczy dzieci. Rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem polskim, a także dbałość o wzbogacanie zasobów słownictwa umożliwia uczniom cudzoziemskim sprawną komunikację oraz daje możliwość łatwiejszego obcowania z materiałami edukacyjnymi stworzonymi w języku polskim. Dziecko rozumie co czyta, rozumie polecenia które są do niego kierowane, umie wyrazić swoją opinię i formułuje zdania w sposób zrozumiały dla grupy⁵.

Dzieci z doświadczeniem migracji mierzą się nierzadko również z licznymi stereotypami na swój temat. Wówczas konieczna jest interwencja nauczyciela, psychologa lub pedagoga w celu zapobiegnięcia eskalacji tego zjawiska. Dobrym momentem na włączenie i zintegrowanie grupy z uczniem zagranicznym jest organizowanie imprez sportowych, dni międzykulturowych a także festynów, podczas których dzieci cudzoziemskie przedstawiają pieśni i tańce ludowe, przygotowują regionalne dania. Takie działania są olbrzymim wsparciem dla dziecka z doświadczeniem migracji w procesie adaptacji do życia w nowym kraju. Poprzez takie działania poczucie wartości tych dzieci wzrasta, a ich poczucie przynależności do grupy staje się

silniejsze. Poczucie bezpieczeństwa, akceptacji staje się dla dzieci cudzoziemskich, a także dla nauczyciela pomostem prowadzącym do realizacji kolejnych obszarów i punktów podstawy programowej. Wprowadzając często z reguły proste rozwiązania do codziennej pracy, można niezwykle skutecznie pomóc dzieciom z doświadczeniem migracji zaadaptować się w nowej rzeczywistości. Takimi rozwiązaniami może być przygotowywanie dwóch wersji kart pracy – łatwiejszej i trudniejszej. By w grupie nie stwarzać sytuacji do sprzeczek i napięć między wychowankami, że któreś z dzieci ma łatwiej a inne ma trudniej, warto dać każdemu z dzieci, które zadania chce wykonać. Trafne może okazać się również stosowanie przekazu polisensorycznego, tak zwanego wielozmysłowego. Taki rodzaj pracy daje możliwość uczniowi cudzoziemskiemu, który nie zna jeszcze dobrze języka polskiego zrozumienie obowiązkowego materiału przy pomocy grafik, rysunków, figur bądź innych przedmiotów. Kolejnym praktycznym rozwiązaniem może być podzielenie dzieci na mniejsze grupki, tylko i wyłącznie dla swojej wiedzy, bez ujawniania tego publicznie – by nie wywoływać stygmatyzacji i szufladkowania. Podział uczniów na mniejsze podzespoły może nam pomóc lepiej zorganizować pracę na lekcji dostosowując odpowiednie środki, metody i techniki pod potrzeby określonej grupy. Inną formą pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym są zajęcia wyrównawcze oraz praca indywidualna. W ten sposób kadra pedagogiczna stara się wyrównać deficyty edukacyjne i zadbać o to, aby dziecko nie miało kłopotów z przyswojeniem nowej wiedzy. Wszystkie działania prowadzone w czasie trwania tych zajęć mają na celu pomoc w spełnianiu wymagań edukacyjnych, które wynikają z obowiązującej podstawy programowej⁶.

Organizując zróżnicowany model nauczania często pułapką może stać się skierowanie całej swojej uwagi na jednego ucznia, pozostawiając resztę grupy „samym sobie”. Wówczas trzeba pamiętać, iż w takim podejściu istoty jest system organizacji pracy nauczyciela. Istotne jest skupienie się na wsparciu i pomocy każdemu z uczniów, w taki sposób by nikt inny nie poczuł się zlekceważony, pominięty lub osamotniony. Planując zajęcia trzeba stworzyć dziecku taką przestrzeń by mogło osiągnąć sukces, pamiętając przy tym, że dla każdego z wychowanków określenie „sukces” może oznaczać zupełnie co innego.

Ważne jest, aby wychowawcy byli świadomi wyzwań, które istnieją w grupie wielokulturowej. Nauczyciele powinni wykorzystywać zróżnicowane metody nauczania, promowane

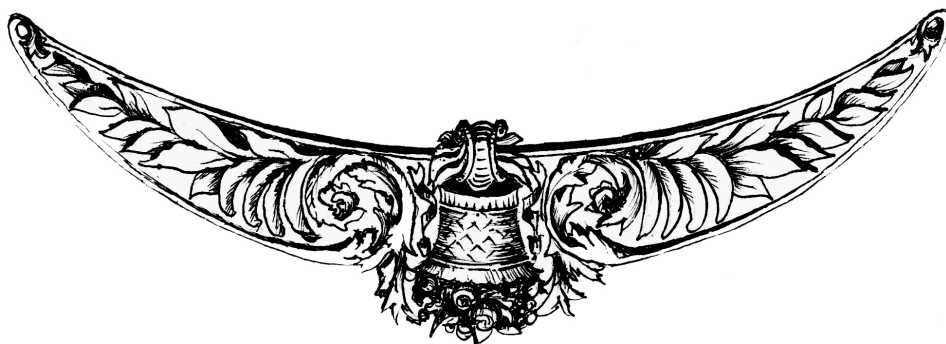
jest również stałe doskonalenie kultury dialogu i kompetencji międzykulturowych. Należy również zwracać uwagę na dostrzeżenie mocnych stron ucznia cudzoziemskiego. Ważne jest dostrzeganie jego postępów i sukcesów. Istotne jest również angażowanie dziecka z doświadczeniem migracji w życie społeczne, powierzanie mu obowiązków z których musi się wywiązać. Już od etapu przedszkolnego istotne jest wpajanie najmłodszym podopiecznym postawy otwartości i tolerancji by przygotowywać ich nie tylko na spotkanie z „Innym”, ale również na życie we wspólnocie.

Opracowała mgr Anna Gruszczyńska
Nauczyciel przedszkola

1. A. Młynarczuk-Sokołowska, *Doświadczenie migracji w badaniach, edukacji i praktyce życia codziennego. Tytułem wprowadzenia*, „Kultura i Edukacja” nr. 3 (129), 2020, DOI: 10.15804/kie.2020.03.01.
2. Oficjalna strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow-i-powracajacych-do-kraju.html>.
3. A. Młynarczuk-Sokołowska, *Na uchodźczej ścieżce: doświadczenie przymusowej migracji w procesie edukacji formalnej*, „Forum pedagogiczne”, T.10 nr 2, 2020, DOI: 10.21697/fp.2020.2.11.
4. B. Lachowicz, *Uczniowie z różnych kultur w szkole*; Warszawa 2015.
5. ⁶¹ Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem, Szkoła podstawowa Język polski, Dobra Szkoła, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju i Edukacji, (<https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2018/03/podstawa-programowa-ksztalcenia-ogolnego-z-komentarzem.-szkola-podstawowa-jezyk-polski.pdf>).
6. Prawo oświatowe, art. 165, ust. 10; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi..., par. 18 ust.1-3.

LITERATURA:

1. Młynarczuk-Sokołowska A., *Doświadczenie migracji w badaniach, edukacji i praktyce życia codziennego. Tytułem wprowadzenia*. „Kultura i Edukacja” nr. 3 (129), 2020.
2. Młynarczuk-Sokołowska A., *Na uchodźczej ścieżce: doświadczenie przymusowej migracji w procesie edukacji formalnej*, „Forum pedagogiczne”, T. 10 nr 2, 2020.
3. Lachowicz B., *Uczniowie z różnych kultur w szkole*, Warszawa 2015.
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1655).
5. Oficjalna strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow-i-powracajacych-do-kraju.html>
6. Oficjalna strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/ksztalcenie-dzieci-cudzoziemcow-i-powracajacych-do-kraju.html>

Ziemia w praktyce

Jak szkolny Dzień Ziemi staje się przestrzenią edukacji terenowej i stacjonarnej

OLGA WRONA

Klasyczna lekcja geografii czy biologii dostarcza uczniom niezbędnej wiedzy teoretycznej. Analiza struktur ekosystemów czy poznawanie definicji form ochrony przyrody to fundament. Jednak pełna edukacja przyrodnicza wymaga wyjścia poza mury klasy. Koordynacja szkolnych obchodów Dnia Ziemi pokazuje, że najlepsze efekty przynosi połączenie teorii z praktycznym działaniem.

W naszej placówce zrezygnowaliśmy z tradycyjnych akademii na rzecz dwutorowego projektu edukacyjnego. Połączyliśmy grę terenową z warsztatami stacjonarnymi na terenie szkoły. Taka forma pozwala uczniom doświadczyć nauki, sprawdzić wiedzę w praktyce i rozwinąć kompetencje społeczne.

Część terenowa: nauka przez doświadczenie i pomiar

Sercem naszego projektu jest gra terenowa. Jej celem nie jest prosta rekreacja, ale realizacja konkretnych wymagań podstawy programowej, która od czasu reformy oświaty nakłada na szkoły obowiązek prowadzenia edukacji w terenie. Uczniowie poruszają się między punktami kontrolnymi, gdzie mierzą się z realnymi problemami ekologicznymi i zadaniami sprawnościowymi.

Na stanowiskach badawczych młodzież realizuje zadania z kilku obszarów, m.in.:

- Badania fizykochemiczne: uczniowie samodzielnie mierzą właściwości fizykochemiczne wody oraz gleby wokół szkoły, wyciągając wnioski na temat stanu lokalnego środowiska;
- Zadania problemowe: rozwiązują zagadki ekologiczne, klasyfikują formy ochrony przyrody i analizują czynniki wpływające na degradację ekosystemów;
- Matematyka ekologiczna: grupy obliczają ślad węglowy na podstawie realnych danych, co obrazuje ich osobisty wpływ na klimat.

Z punktu widzenia współczesnej metodyki kluczowe jest tu wyjście poza tradycyjny model lekcji stolikowej. Jak wskazują w swoich badaniach J. Angiel, A. Hibszer i E. Szkurłat (2021), bezpośrednia obserwacja i „proste” badania polowe pozwalają na świadome konstruowanie wiedzy przez samego ucznia, zamiast biernego przyjmowania gotowej teorii.

Wprowadzając zadania badawcze, tworzymy w praktyce tzw. „moduły terenowe”, czyli pakiety obiektów i zjawisk

powiązanych ze sobą w najbliższym otoczeniu. Jak zauważa Sz. Konwerski (2013), taka forma edukacji przyrodniczej ma kluczowe znaczenie w kształtowaniu postaw etycznych młodzieży oraz właściwym pojmowaniu ochrony przyrody.

Wartość tej metody potwierdzają również same badania ewaluacyjne wśród młodzieży. D. Piróg (2013) wskazuje, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych oceniają zajęcia terenowe jako znacznie bardziej atrakcyjne od lekcji w klasie, podkreślając ich kluczową rolę w trwałym zapamiętywaniu procesów przyrodniczych oraz wzroście motywacji do dalszej nauki. Uczeń, który sam zbadał odczyn gleby pod szkołą, rozumie procesy biogeochemiczne znacznie lepiej niż po przeczytaniu rozdziału w podręczniku.

Część szkolna: ekologiczny kącik, escape roomy i wsparcie akademickie

Równoległe z grą terenową w budynku szkoły odbywa się część stacjonarna. Jej siłą jest zaangażowanie samych uczniów w rolę twórców przestrzeni edukacyjnej oraz obecność ekspertów.

Młodzież przygotowuje szkolny kącik ekologiczny oraz ekologiczne escape roomy. Tworzenie pokoi zagadek wymaga od uczniów przetworzenia wiedzy merytorycznej na logiczne łamigłówki. Aby rówieśnicy mogli „uciec” z sali, autorzy muszą precyzyjnie operować faktami z zakresu ochrony środowiska.

W tym samym czasie w szkole trwały spotkania z nauką:

- Wydział Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego (WBiOŚ UŁ): pracownicy naukowcy prowadzą warsztaty ekologiczne dla uczniów;
- Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego (WNG UŁ): naukowcy organizują pokaz dronowania, prezentując młodzieży nowoczesne metody pozyskiwania informacji i danych przestrzennych w terenie.

Wprowadzenie aktywizujących metod kącików tematycznych, technologii geoinformacyjnych oraz gier dydaktycznych idealnie wpisuje się w preferowane kierunki zmian współczesnej edukacji przyrodniczej. Współczesna dydaktyka kładzie ogromny nacisk na wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz GIS w pozyskiwaniu i prezentacji danych przestrzennych. Pokaz dronów zorganizowany przez łódzkich naukowców bezpośrednio realizuje ten postulat.

Połączenie uczniowskiej kreatywności w escape roomach z metodami akademickimi buduje podmiotowość młodzieży, rozwija krytyczne myślenie i uczy formułowania oraz weryfikowania hipotez w praktyce. Co ważne, realizacja warsztatów ekologicznych prowadzonych przez uniwersyteckich specjalistów zapewnia najwyższy poziom merytoryczny, ucząc młodzież m.in. ekohydrologicznej oceny terenu.

Ciągłość finansowa i budowanie partnerstwa

Organizacja wydarzenia na taką skalę wymaga stabilnego zaplecza finansowego i merytorycznego. Doświadczenie naszej szkoły pokazuje, że warto budować relacje z partnerami długofalowo, stopniowo rozbudowując program.

W ubiegłym roku szkolnym kluczowym impulsem był grant pozyskany z Fundacji PGE. Środki te pozwoliły nam stworzyć bazę materialną i merytoryczną, którą w tym roku mogliśmy rozwinąć na jeszcze większą skalę.

W obecnej edycji ranga wydarzenia wzrosła dzięki wsparciu instytucjonalnemu. Całość działań wspierały Wydział Nauk geograficznych UŁ, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi (WFOŚiGW), zapewniając rzetelność merytoryczną projektów regionalnych, oraz Fundacja Widzewa, która wnosi wymiar społeczny i integruje młodzież wokół wspólnych celów.

Współpraca z uniwersytetami i fundacjami zdejmuje z barków nauczyciela konieczność samodzielnego organizowania każdego elementu wiedzy. Szkoła staje się platformą łączącą naukę, organizacje społeczne i edukację publiczną.

Wyzwania organizacyjne. Dlaczego warto podjąć trud?

Wprowadzenie edukacji terenowej do szkolnej praktyki wiąże się z konkretnymi wyzwaniami, na które otwarcie zwracają uwagę badacze i metodycy zajęć przyrodniczych. Realizacja takiego projektu wymaga od koordynatora pokonania barier o charakterze logistycznym oraz organizacyjnym.

Ogólnopolskie badania sondażowe przeprowadzone przez zespół J. Angiel (2021) pokazują, że aż 84% badanych nauczycieli geografii deklaruje realizację zajęć w terenie w ramach szkolnej edukacji. Wśród tej grupy najczęstszą praktyką jest wyjście w teren raz w semestrze (32% przypadków), a łącznie 75% respondentów prowadzi takie zajęcia co najmniej jeden raz w semestrze.

Istnieje jednak grupa pedagogów (16% badanych), która nie realizuje tej formy edukacji. Jako główne przyczyny rezygnacji z wyjść terenowych ankietowani wskazują:

- Trudności natury organizacyjnej: realia funkcjonowania szkół w Polsce są mocno zróżnicowane, co bezpośrednio wpływa na możliwości logistyczne nauczycieli.
- Brak czasu: wynika on z napiętego programu kształcenia oraz małej liczby godzin geografii w tygodniu, która często wynosi zaledwie jedną godzinę lekcyjną. Pojawiają się też głosy o braku czasu na merytoryczne przygotowanie się nauczyciela do zajęć.

- Zbyt liczne klasy: praca z dużymi grupami uczniów poza budynkiem szkoły stanowi istotną barierę organizacyjną. Doświadczenie naszej placówki dowodzi, że bariery te można skutecznie przełamać. Problemy sprzętowe oraz trudności z pozyskaniem profesjonalnych przyrządów pomiarowych do badań fizykochemicznych rozwiązuje pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, takich jak ubiegłoroczny grant z Fundacji PGE czy obecne wsparcie WFOŚiGW.

Z kolei bariery merytoryczne i ograniczenia czasowe najłatwiej zniwelować poprzez budowanie partnerstw akademickich. Zespół J. Angiel (2021) sugeruje, że skutecznym rozwiązaniem organizacyjnym może być prowadzenie zajęć terenowych w formie warsztatów oraz realizacja zagadnień metodą projektu w zespołach międzyprzedmiotowych. Zaproszenie do projektu naukowców z Uniwersytetu Łódzkiego (WNG i WBiOŚ) idealnie wpisuje się w te rekomendacje. Pokaz dronowania czy specjalistyczne warsztaty biologiczne gwarantują najwyższą jakość badawczą i zdejmują z barków nauczyciela konieczność samodzielnego tworzenia zaawansowanego zaplecza technologicznego.

Dzień Ziemi zorganizowany w formule łączącej teren z nauką stacjonarną przestaje być tylko rutynową akademią. Staje się efektywnym narzędziem dydaktycznym, które udowadnia, że szkoła potrafi sprostać wymaganiom nowoczesnej edukacji przyrodniczej.

Olga Wrona

XXIX Liceum Ogólnokształcące
im. hm. Janka Bytnara „Rudego” w Łodzi

BIBLIOGRAFIA

1. Angiel J., Hibszer A., Szkurłat E. (2021). *Zajęcia terenowe – szansa dla szkolnej edukacji geograficznej i wyzwania dla nauczycieli*. „Prace i Studia Geograficzne”, t. 66.1, s. 7–18. DOI: 10.48128/pisg/2021-66.1-01.
2. Konwerski S. (2013). *Zajęcia terenowe w edukacji przyrodniczej*. [w:] B. Jackowiak, R. Dudziak, K. Szybiak (red.), *Przewodnik – formy i metody pracy dydaktycznej w kształceniu uniwersyteckim*. Poznań: Wydział Biologii UAM, Wydawnictwo Kontekst, s. 40–44.
3. Piróg D. (2013). *Zajęcia terenowe jako forma nauczania geografii w opinii uczniów szkół ponadgimnazjalnych*. „Przedsiębiorczość – Edukacja”, t. 9, s. 340–351.

„W zdrowym ciele zdrowy duch”

– interdyscyplinarna olimpiada klas I–III we współpracy szkoły i rodziców

JULITA SZADKOWSKA

Współczesna szkoła stoi przed zadaniem kształtowania u uczniów trwałych postaw prozdrowotnych, rozwijania świadomości znaczenia aktywności fizycznej oraz budowania odpowiedzialności za własne zdrowie i bezpieczeństwo. Działania te wpisują się w aktualne kierunki polityki oświatowej państwa określone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji zdrowotnej, profilaktyki, bezpieczeństwa oraz wspierania aktywności fizycznej uczniów. Istotnym elementem współczesnej edukacji jest również integracja treści z różnych obszarów kształcenia oraz stosowanie metod aktywizujących, które sprzyjają trwałemu przyswajaniu wiedzy i rozwijaniu kompetencji społecznych.

W odpowiedzi na te założenia 6 maja 2026 roku w Szkole Podstawowej nr 202 im. Jana Pawła II w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 w Łodzi zorganizowano Olimpiadę Sportową „W zdrowym ciele zdrowy duch”. Organizatorkami przedsięwzięcia były Julita Szadkowska, Ilona Góral oraz Agnieszka Puczyńska. Wydarzenie zostało przygotowane przy współpracy z Radą Rodziców, która aktywnie włączyła się w jego realizację oraz ufundowała nagrody dla uczestników.

Olimpiada miała charakter wewnątrzszkolny i objęła wszystkich uczniów klas I–III, czyli łącznie 13 oddziałów (5 klas pierwszych, 4 klasy drugie i 4 klasy trzecie). Każda klasa uczestniczyła w przygotowaniach w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej. Szczególnie istotnym elementem była część sportowa, która wzbudziła największe emocje i zaangażowanie uczniów. Każda klasa wytypowała sześciuosobo-

wą reprezentację, co dało łącznie 78 uczestników biorących bezpośredni udział w konkurencjach.

Pierwszym etapem olimpiady była rywalizacja sportowa przeprowadzona w formule wyścigów rzędów. Uczniowie mierzyli się w różnorodnych zadaniach ruchowych wymagających szybkości, zwinności, koordynacji oraz współpracy zespołowej. Do konkurencji należały m.in. bieg slalomem pomiędzy pachołkami, skoki w workach, kozłowanie piłki slalomem, zadania polegające na przenoszeniu i układaniu elementów (np. talerzyków) w określonej kolejności. Konkurencje zostały tak zaplanowane, aby rozwijały podstawowe zdolności motoryczne uczniów, a jednocześnie uczyły współdziałania i odpowiedzialności za wynik drużyny. Ocenie podlegała nie tylko szybkość wykonania, ale również poprawność, dokładność oraz przestrzeganie zasad fair play. Była to część, która wywołała największe emocje – uczniowie z ogromnym zaangażowaniem dopingowali swoje drużyny, tworząc atmosferę zdrowej i radosnej rywalizacji.

Drugim etapem był quiz wiedzy obejmujący zagadnienia z zakresu zdrowego stylu życia, bezpieczeństwa oraz podstaw pierwszej pomocy. Uczniowie odpowiadali na pytania dotyczące m.in. zasad prawidłowego odżywiania, roli witamin i aktywności fizycznej w codziennym funkcjonowaniu, właściwego zachowania w sytuacjach zagrożenia, a także podstawowych czynności podejmowanych w ramach udzielania pierwszej pomocy. Celem tej części było utrwalenie wiedzy prozdrowotnej oraz kształtowanie odpowiedzialnych postaw i gotowości do reagowania w sytuacjach wymagających pomocy.

Trzecią część stanowiła prezentacja prac plastycznych przygotowanych przez całe zespoły klasowe w ramach edukacji przyrodniczej i plastycznej. Każda klasa opracowała plakat związany z tematyką Dnia Ziemi. Uczniowie podejmowali zagadnienia takie jak ochrona środowiska, czyste powietrze, segregacja odpadów, oszczędzanie wody, zmiany klimatyczne, odnawialne źródła energii, ochrona lasów czy styl życia „zero waste”. Prace powstawały zespołowo – uczniowie wspólnie planowali ich koncepcję, dobierali treści i formę graficzną. W dniu olimpiady wyznaczeni przedstawiciele klas prezentowali plakaty przed jury, wykorzystując różne formy wypowiedzi – od krótkich opisów, przez wypowiedzi grupowe, po elementy artystyczne, takie jak wierszyki. Działanie to sprzyjało rozwijaniu kompetencji językowych, kreatywności oraz umiejętności wystąpienia publicznych.

Wszystkie trzy etapy konkursu były oceniane punktowo, a uzyskane wyniki sumowano na bieżąco w arkuszu Excel, co zapewniało przejrzystość i obiektywność klasyfikacji. Rywalizacja odbywała się w podziale na poziomy – klasy pierwsze konkurowały między sobą, podobnie klasy drugie i trzecie, co pozwoliło na wyrównanie szans uczestników. Na podstawie łącznej liczby punktów wyłoniono trzy najlepsze klasy w każdym poziomie edukacyjnym.

Istotnym elementem przedsięwzięcia była integracja społeczności szkolnej oraz współpraca uczniów, nauczycieli i rodziców. Zaangażowanie wszystkich stron przyczyniło się do stworzenia atmosfery wspólnego działania, wzajemnego wsparcia oraz pozytywnej rywalizacji.

Nad przebiegiem olimpiady czuwało jury w składzie: Maria Piątkowska – nauczyciel bibliotekarz, Jacek Jędrzejczak – emerytowany nauczyciel wychowania fizycznego (gość specjalny), a także przedstawiciele Rady Rodziców: Radosław Górski oraz Aleksandra Gniady.

Główną nagrodą był Puchar Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 202 im. Jana Pawła II w Łodzi, ufundowany przez dyrektorkę Agatę Frączkowską i wręczony w jej imieniu przez wicedyrektorkę Agnieszkę Marosik. Trzy najlepsze klasy w każdym poziomie otrzymały medale, dyplomy oraz nagrody rzeczowe w postaci zestawów i akcesoriów sportowych. Pozostałe klasy zostały wyróżnione dyplomami oraz upominkami, co podkreśliło ideę doceniania zaangażowania wszystkich uczestników.

Olimpiada „W zdrowym ciele zdrowy duch” stanowi przykład działań interdyscyplinarnych, łączących edukację zdrowotną, ruchową, przyrodniczą i społeczną. W pełni wpisuje się w kierunki polityki oświatowej państwa, szczególnie w zakresie promocji zdrowego stylu życia, profilaktyki, bezpieczeństwa uczniów, edukacji ekologicznej oraz rozwijania kompetencji społecznych. Zastosowana forma pracy sprzyjała aktywizacji uczniów, integracji zespołów klasowych oraz budowaniu odpowiedzialności za własne zdrowie i funkcjonowanie w grupie.

pozytywny odbiór przedsięwzięcia oraz wysokie zaangażowanie uczniów i nauczycieli stanowią podstawę do kontynuacji tego typu inicjatyw w kolejnych latach szkolnych. Olimpiada pokazała, że połączenie ruchu, wiedzy i działań twórczych może skutecznie wspierać proces dydaktyczno-wychowawczy oraz wzmacniać motywację uczniów do aktywnego uczestnictwa w życiu szkoły.

Julita Szadkowska

nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej
w Szkole Podstawowej nr 202 im. Jana Pawła II
w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 w Łodzi

„Magiczny świat poezji zamknięty w drewnianej skrzynce”

Wiersze Marii Konopnickiej w teatryku kamishibai – uczniowie dla przedszkolaków. Program własny w bibliotece Szkoły Podstawowej nr 8 w Zgierzu

ALEKSANDRA KULCZYCKA-KUSY

Sztuka kamishibai narodziła się w Japonii w latach 30-tych XX wieku. Jest wyjątkową formą przedstawiania opowieści. Łączy słowo, obraz i emocje, angażując słuchaczy oraz pobudzając ich wyobraźnię. Istotną rolę odgrywa narrator, ponieważ sposób prezentowania przez niego historii, pomaga wyzwolić radość i współodczuwanie u widzów. Kamishibai doskonale sprawdza się w pracy z dziećmi, rozwijając ich wrażliwość, umiejętność słuchania oraz zainteresowanie książką i sztuką.

Wiersze Marii Konopnickiej od pokoleń zajmują szczególne miejsce w literaturze dziecięcej. Są pełne humoru, opisów przyrody, uczą wrażliwości i szacunku do świata. Utwory poetki, mimo upływu lat, wciąż zachwycają najmłodszych czytelników swoją melodyjnością i barwnym językiem, właśnie dlatego znakomicie nadają się do prezentacji w formie teatryku kamishibai.

Program własny „Wiersze Marii Konopnickiej w teatryku kamishibai – uczniowie dla przedszkolaków”, realizowany przeze mnie w poprzednim roku szkolnym, jest dobrym przykładem działań motywujących dzieci do nauki poprzez twórczą pracę. Był odpowiedzią na potrzebę zainteresowania uczniów i wychowanków oddziałów przedszkolnych klasyczną formą prezentowania tekstu i obrazu, jaką jest japoński teatr papierowy.

Celem głównym programu było zapoznanie uczniów z twórczością Marii Konopnickiej, a dodatkowymi – samodzielne i kreatywne wykonywanie kart narracyjnych, doskonalenie utrzymania uwagi, rozwój słownictwa, poznawanie warsztatu literackiego oraz wyćwiczenie umiejętności czytania na głos. Program był realizowany od października 2024 r. do końca lutego 2025 r. w dwóch klasach drugich. Uroczysty finał miał miejsce 5 marca 2025 r. w oddziałach przedszkolnych naszej szkoły.

Spotkania odbywały się w formie warsztatu, podczas którego uczniowie podzieleni na kilkuosobowe zespoły wykonali samodzielnie karty narracyjne do wierszy „Co słonko widziało” oraz „Stefek Burczymucha”. Na wstępie przedstawiłam cele zajęć, budowę butai i samych kart narracyjnych, opowiedziałam o pochodzeniu i przeznaczeniu kamishibai, nie zabrakło również sporządzenia harmonogramu warsztatów. W etapie początkowym, na który potrzebowaliśmy czterech lekcji, dzieci wykonały ilustracje do konkretnych fragmentów tekstu przygotowanych przeze mnie wcześniej. Następnie przeszliśmy do ćwiczeń doskonalących wyrażne czytanie na głos z uwzględnieniem odpowiedniej intonacji, tempa, dynamiki i wyrazistości. Wielokrotne próby pozwoliły nam osiągnąć zadowalający efekt, dzieci nadały mowie ekspresji, wyćwiczyły nawiązywanie kontaktu wzrokowego ze

sluchaczami oraz nauczyły się, jak radzić sobie z tremą. Wyzwaniem okazała się także obsługa samego buta, tak by zachować odpowiednie tempo podczas publicznej prezentacji.

Realizacja programu pozwoliła na zintegrowanie się zespołów klasowych, poznanie własnych możliwości, ujawnienie ukrytych talentów oraz przełamanie barier wynikających z obaw przez publicznym występem. Występ dostarczył wszystkim wielu pozytywnych emocji, radości i okazji do wspólnego przeżywania literatury.

Na występ finałowy młodzi wykonawcy zaprosili dyrekcję szkoły, nauczycieli oraz wychowanków oddziałów przedszkolnych. Uczniowie z wielkim zaangażowaniem zaprezentowali przygotowane karty narracyjne, wkładając w występ wiele pracy, energii i serca. Zgromadzeni goście nagrodzili występujących reprezentantów klas gromkimi brawami, co dla mnie – jako pomysłodawczyni projektu – było pozytywną informacją zwrotną. Połączenie słowa, obrazu i dziecię-

cej interpretacji sprawiło, że znane wiersze nabrały wyjątkowego charakteru. Było to nie tylko spotkanie z literaturą, ale także piękna lekcja współpracy, odwagi i dzielenia się swoją twórczością plastyczną z innymi. W późniejszych terminach uczniowie zaprezentowali swój występ również w klasach pierwszych oraz w Przedszkolu Miejskim nr 2 w Zgierzu, gdzie publiczność reagowała z podobnym entuzjazmem. To wydarzenie pokazało, że poezja może być bliska dzieciom i wciąż zachwycać. Mam nadzieję, że spotkanie z teatrykiem kamishibai na długo pozostanie w pamięci przedszkolaków i zachęci najmłodszych do odkrywania świata literatury. Warto realizować tego typu programy, nie tylko by osiągać zamierzone cele, lecz także czerpać satysfakcję i radość z codziennej pracy.

Aleksandra Kulczycka-Kusy
Szkoła Podstawowa nr 8 w Zgierzu

„Przedszkolak – Obywatel świata” – innowacja na miarę XXI wieku

MAŁGORZATA WALAK, KATARZYNA PRACKA

XXI wiek stawia przez społeczeństwem wiele wyzwań. To intensywny czas zmian zarówno w sferze technologii, nauki, ale i postrzegania otaczającego nas świata. Nauczyciele, chcąc sprostać wielu potrzebom dzieci, dwoją się i troją, by ich zajęcia były atrakcyjne, ale przede wszystkim odpowia-

dały potrzebom i możliwościom ich wychowanków. Coraz częściej w naszych grupach przedszkolnych pojawiają się dzieci obcojęzyczne, prezentujące inne postawy i wartości niż polskie. Dążymy do tego, by dzieci XXI wieku były otwarte na innych, ciekawe świata i zainteresowane innymi kultu-

rami niż nasza. Według badań to właśnie okres przedszkolny jest najbardziej odpowiedni, by zacząć rozwijać u dzieci poczucie wspólnoty, empatii i otwartości na inność, kształtować postawy prospołeczne i doskonalenie umiejętności nawiązywania relacji z innymi. Odpowiedzią na te potrzeby jest innowacja pedagogiczna autorstwa p. Małgorzaty Walak i p. Katarzyny Prackiej „Przedszkolak – Obywatel świata” realizowana od września 2025 r. w Miejskim Przedszkolu nr 7 w Zgierzu.

W ramach innowacji zaplanowano organizację dni specjalnych poświęconych wybranemu państwu świata. Każdy taki dzień to była prawdziwa podróż. Mieliśmy okazję poznać kulturę, język, muzykę i sztukę oraz charakterystyczne dla kraju potrawy i smaki. W te wyjątkowe dni dzieci mogły przyjść do przedszkola przebrane w specyficzne dla danego kraju stroje. Stworzyliśmy wyjątkowe okazje, by nasze przedszkolaki poprzez doświadczanie i wcielanie się w role dowiedziały się, jak żyją ludzie w innych krajach.

W każdy taki dzień specjalny całe przedszkole przechodziło gigantyczną metamorfozę. Wszędzie znajdowały się elementy i symbole, a na hoku rozwieszano flagi oraz tło do zdjęć przedstawiające jakieś znane miejsce w omawianym państwie. Dzieci i nauczyciele przychodzili w strojach inspirowanych danym krajem lub w kolorach flagi. Nawet przedszkolne menu dostosowane było do kraju, który odwiedzaliśmy.

Na dzieci tego dnia czekało wiele atrakcji i zabaw, podczas których mogły lepiej zrozumieć specyfikę danego kraju i wcielić się w swoich zagranicznych rówieśników. Dzieci uczestniczyły w zabawach tematycznych, uczyły się podstawowych zwrotów w obcym języku, słuchały tradycyjnej muzyki i wykonywały prace plastyczne inspirowane kulturą danego regionu świata. Aktywności dostosowane były do każdej grupy wiekowej oraz do możliwości i potrzeb naszych wychowanków. Największą frajdę dzieciom sprawiały zajęcia kulinarne, podczas których dzieci miały możliwość poznawania smaków innych państw. Degustacja prostych potraw lub przekąsek pobudzała wszystkie zmysły i sprawiała, że zdobywana wiedza staje się dla dzieci bardziej atrakcyjna i trwała. Przedszkolaki chętnie próbowały nowych smaków, ucząc się jednocześnie otwartości na to, co nieznanne.

Istotnym elementem każdej „podróży” było poznanie muzyki i tańca odwiedzanego kraju. Dzieci poznawały melodie,

instrumenty, tańce oraz zabawy ruchowe pochodzące z różnych stron świata, rozwijając swoją wrażliwość artystyczną oraz poczucie rytmu i kształtując umiejętność współpracy.

Innowacja „Przedszkolak – Obywatel świata” sprzyjała także rozwijaniu kompetencji językowych. Dzieci poznawały podstawowe słowa i zwroty w różnych językach, takie jak powitania, podziękowania czy nazwy kolorów. Nauka odbywała się w sposób naturalny – poprzez zabawę, śpiew i codzienne sytuacje komunikacyjne. Zaowocowało to pozytywnym nastawieniem do nauki języków obcych już od najmłodszych lat.

Wprowadzenie do naszej placówki innowacji „Przedszkolak – Obywatel świata” przyniosło nam wiele korzyści wychowawczych i edukacyjnych. Uczestnicząc w obchodach dni specjalnych dzieci uczyły się akceptacji różnic i empatii a także zrozumienia, że każdy człowiek – niezależnie od miejsca zamieszkania czy wyglądu – zasługuje na szacunek i życzliwość. Kontakt z różnorodnością kulturową pomaga również przełamywać stereotypy oraz budować postawę otwartości wobec świata.

Ważnym aspektem była także współpraca z rodzicami. Rodziny dzieci często angażują się w przygotowywanie materiałów, strojów czy potraw związanych z danym krajem. Dzięki temu innowacja integruje społeczność przedszkolną i staje się okazją do wspólnego odkrywania świata.

Innowacja pedagogiczna „Przedszkolak – obywatel świata” pokazuje, że edukacja międzykulturowa może być realizowana już na etapie wychowania przedszkolnego w sposób atrakcyjny, radosny i dostosowany do możliwości dzieci. Poprzez zabawę, doświadczenie i kontakt z wielokulturowością najmłodszy uczy się empatii, otwartości i ciekawości świata – wartości niezwykle ważnych we współczesnym społeczeństwie. Dzięki temu jako placówka rozszerzyliśmy także ofertę zajęć dla dzieci stając się jednocześnie bardziej atrakcyjni w procesie rekrutacyjnym. Dla nas nauczycieli była to okazja do rozwoju zawodowego, doskonalenia własnych umiejętności i pogłębiania warsztatu zawodowego nauczyciela. Jesteśmy pewni, że w nowym roku szkolnym 2026/2027 innowacja będzie dalej realizowana wnosząc radość w każde zaplanowane przedsięwzięcie.

*Małgorzata Walak i Katarzyna Pracka
Miejskie Przedszkole nr 7 w Zgierzu*

W Krainie słów i wyobraźni – o konkursie „PrzytulMY książkę” słów kilka

GRAŻYNA BARTCZAK-BEDNARSKA

„Nie ma nic wspanialszego niż otworzyć książkę i pozwolić, by wciągnęła cię w swój świat, a potem przytulić ją do piersi, gdy historia dobiegnie końca.”

/Autor nieznany/

„PrzytulMY książkę” to cykliczny konkurs czytelniczy organizowany przez Grażynę Bartczak-Bednarską – nauczycielkę konsultantkę edukacji czytelniczej i bibliotek szkolnych z ramienia Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Łodzi.

Od czytania wszystko się zaczyna

Najnowsze badanie Biblioteki Narodowej pokazuje, że poziom czytelnictwa w Polsce pozostaje stabilny, ale trudno mówić o prawdziwym przełomie. W 2025 roku 41% Polaków zadeklarowało przeczytanie przynajmniej jednej książki. To wynik niemal identyczny jak rok wcześniej, co oznacza, że po okresie wzrostów czytelnictwo zatrzymało się na podobnym poziomie.

Z jednej strony można uznać to za dobrą wiadomość. Jeszcze kilka lat temu wiele osób obawiało się dalszego spadku zainteresowania książkami. Z drugiej jednak strony dane pokazują, że większość społeczeństwa nadal nie sięga po lekturę. Szczególnie niepokojący jest fakt, że tylko niewielka grupa Polaków czyta regularnie. Osoby, które przeczytały siedem lub więcej książek w ciągu roku, stanowią zaledwie 7% badanych.

Raport potwierdza również utrzymujące się różnice między poszczególnymi grupami społecznymi. Kobiety czytają znacznie częściej niż mężczyźni, a mieszkańcy dużych miast częściej sięgają po książki niż osoby mieszkające na wsi

i w małych miejscowościach. Można przypuszczać, że wpływają na to zarówno poziom wykształcenia, jak i łatwiejszy dostęp do bibliotek, księgarń oraz wydarzeń kulturalnych.

Pewnym powodem do optymizmu są wyniki dotyczące młodzieży. Najwięcej czytają uczniowie i studenci, a także osoby w wieku od 15 do 18 lat. Pokazuje to, że szkoła nadal odgrywa istotną rolę w kształtowaniu nawyków czytelniczych. To właśnie młode pokolenie może w przyszłości przyczynić się do wzrostu zainteresowania książką.

Na uwagę zasługuje także rosnąca rola bibliotek. Coraz więcej czytelników korzysta z ich zbiorów, co świadczy o tym, że pozostają one ważnymi instytucjami kultury i edukacji w czasach dominacji internetu i mediów społecznościowych.

Jeśli chodzi o preferencje czytelnicze, Polacy najchętniej wybierają kryminały, powieści sensacyjne, literaturę obyczajową oraz fantastykę. Popularnością cieszą się również książki historyczne i literatura faktu.

Stabilizacja wskaźników daje nadzieję na poprawę sytuacji, jednak konieczne są dalsze działania promujące czytanie. Książka pozostaje bowiem nie tylko źródłem wiedzy i rozrywki, lecz także ważnym narzędziem rozwijania wyobraźni, kompetencji językowych i świadomego uczestnictwa w kulturze. I tu wkroczyć powinna edukacja czytelnicza i medialna. Bowiem rola nauczyciela bibliotekarza to nie tylko organizacja zbiorów bibliotecznych i udostępnianie literatury.

„Kompas Jutra” a czytelnictwo

Współczesna biblioteka szkolna nie jest już jedynie miejscem wypożyczania książek, lecz centrum edukacji, kultury i informacji. Nauczyciel bibliotekarz stał się animatorem czytelnictwa, przewodnikiem po świecie literatury oraz osobą wspierającą rozwój kompetencji informacyjnych i medialnych uczniów.

W dobie internetu nauczyciele bibliotekarze odgrywają również istotną rolę w kształtowaniu kompetencji informacyjnych. Uczą młodzież wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej oceny informacji oraz odpowiedzialnego korzystania z zasobów cyfrowych. Wspierają tym samym rozwój umiejętności niezbędnych w społeczeństwie informacyjnym.

W reformie „Kompas Jutra” edukacja medialna jest traktowana jako jedna z kluczowych kompetencji XXI wieku. Jej zadaniem jest przygotowanie uczniów do krytycznego odbioru informacji, bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych oraz świadomego funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy i nowych technologiach.

Nie bez znaczenia jest także współpraca bibliotekarzy z nauczycielami innych przedmiotów, rodzicami oraz instytucjami kultury. Dzięki wspólnym działaniom możliwe jest tworzenie środowiska sprzyjającego rozwojowi zainteresowań czytelniczych dzieci i młodzieży. Badacze podkreślają, że skuteczne kształtowanie kultury czytelniczej wymaga współpracy wszystkich osób zaangażowanych w edukację młodego człowieka.

W reformie „Kompas Jutra” edukacja medialna jest traktowana jako jedna z kluczowych kompetencji XXI wieku. Jej zadaniem jest przygotowanie uczniów do krytycznego odbioru informacji, bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych oraz świadomego funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy i nowych technologiach.

Choć reforma „Kompas Jutra” nie wprowadza odrębnego programu poświęconego wyłącznie czytelnictwu, wiele jej założeń ma sprzyjać rozwojowi kompetencji czytelniczych i językowych uczniów. Reforma odchodzi od modelu opartego głównie na zapamiętywaniu informacji, a większy nacisk kładzie na rozumienie tekstów, krytyczne myślenie, komunikację oraz samodzielne zdobywanie wiedzy.

Jednym z najważniejszych celów reformy jest rozwijanie kompetencji fundamentalnych, w tym **kompetencji językowych**, które stanowią podstawę czytania ze zrozumieniem,

interpretacji tekstów i świadomego korzystania z różnych źródeł informacji. Uczeń ma nie tylko czytać, ale również analizować, oceniać i wykorzystywać zdobytą wiedzę w praktyce.

Istotne znaczenie dla rozwoju czytelnictwa mają również planowane zmiany w podstawie programowej. Reforma zakłada większą elastyczność nauczania, pracę projektową oraz łączenie wiedzy z różnych dziedzin. Takie podejście zachęca uczniów do samodzielnego poszukiwania informacji w książkach, artykułach i innych materiałach źródłowych.

Ważnym obszarem pracy nauczycieli bibliotekarzy jest zatem organizowanie różnorodnych przedsięwzięć promujących książkę i czytanie. Są to między innymi konkursy czytelnicze, spotkania autorskie, kiermasze książek, akcje głośnego czytania oraz projekty edukacyjne angażujące całą społeczność szkolną. Dzięki takim inicjatywom uczniowie odkrywają, że czytanie jest nie tylko obowiązkiem szkolnym, ale również formą rozrywki, sposobem rozwijania zainteresowań, a przede wszystkim kształceniem kompetencji językowych, które są podstawą sprawnego funkcjonowania we współczesnym świecie.

PrzytulMY książkę – kilka słów

Celami konkursu „PrzytulMY książkę” są:

1. zachęcanie do poznawania utworów literatury dziecięcej i młodzieżowej,
2. rozbudzanie wyobraźni i aktywności twórczej,
3. bogacenie przeżyć estetycznych, kształtowanie umiejętności wyrażania tych przeżyć w formie plastycznej,
4. inspirowanie do twórczych poszukiwań w dziedzinie plastyki,
5. poszerzenie wiedzy z zakresu różnych technik plastycznych,
6. promowanie talentów,
7. propagowanie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży.

Działania okołokonkursowe rozpoczynają się na początku jesieni każdego roku. Wtedy to zbiera się Rada Konkursów Czytelniczych przy Wojewódzkim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli, którą tworzą nauczycielki bibliotekarki z łódzkich szkół, by rozpocząć prace nad tematem przewodnim i regulaminem każdej edycji. Stworzone dokumenty wraz z terminarzem konkursu rozsyłane są do bibliotek szkolnych regionu. Nauczyciele bibliotekarze ogłaszają zasady uczestnictwa uczniom. Zgodnie z terminarzem przeprowa-

dzane są eliminacje szkolne a zwycięskie prace są przysyłane do WODN. W okolicach lutego zbiera się komisja konkursowa, która wyłania laureatów. Zawiadomienia o wynikach konkursu publikowane są na stronie WWW ośrodka oraz rozsyłane do macierzystych placówek. Uroczyste podsumowanie planowane jest w drugiej połowie kwietnia.

Fantastyczne postacie w literaturze

Tegoroczne prace skupione były wokół tematu „Fantastyczne postacie w literaturze”. Zadania uczestników zostały przydzielone według kategorii wiekowych: uczniowie klas I – III szkół podstawowych – portret fantastycznej postaci z literatury w formie wydzieranki, klasy IV – VI – fantastyczne stwory w formie kolażu, klasy VII – VIII oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych – ilustrowane hasło do encyklopedii stworzone. W tym roku w konkursie wzięło udział – 122 uczniów z Łodzi i regionu. Komisja w składzie: Dorota Zajac WODN, Emilia Siedlarek-Kotlicka PBW, Katarzyna Lisowska WODN, wyłoniła 16 laureatów.

W pracach przygotowawczych brały udział członkinie Rady Programowej Konkursów Czytelniczych przy WODN w składzie: Aleksandra Wielkopolan, Beata Klimczak, Karolina Zmysłowska-Kutysz, Anna Grzegorzewska, Aleksandra Jawis-Polanowska, Beata Binienda-Muszyńska. Działania obejmowały przygotowanie scenariusza uroczystości rozdania nagród, poszukiwanie instytucji wspierających oraz inscenizację części artystycznej finału. W realizacji konkursu wsparły nas następujące łódzkie instytucje: Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina, Teatr Piccolo, Teatr Pinokio, Muzeum Detalu Architektonicznego, Teatr Muzyczny i Zastoka Zabawy.

Na 22 kwietnia 2026 roku do siedziby Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Łodzi zaproszeni zostali laureaci, nauczyciele opiekunowie, członkinie Rady Konkursów Czytelniczych, uczniowie ze Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II stopnia oraz z XXI Liceum Ogólnokształcącego w Łodzi.

Finał otworzyła Wicedyrektor CRE WŁ w Łodzi pani Ludmiła Fabiszewska. O przebiegu zmagani konkursowych opowiedziała Grażyna Bartczak-Bednarska, w tle wyświe-

tlano prezentację multimedialną, zawierającą artystyczne interpretacje postaci fantastycznych. Odczytywane przez młodzież fragmenty literatury fantastycznej przeplatane były przez utwory gitarowe, grane przez młodych muzyków. Program artystyczny przygotowały Aleksandra Wielkopolan – Szkoła Podstawowa nr 12 w Łodzi, Aleksandra Jawis-Polanowska – XXI Liceum Ogólnokształcące w Łodzi i Anna Grzegorzewska z Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Łodzi. Wystawę nagrodzonych prac stworzyły Beata Klimczak – Szkoła Podstawowa nr 160 w Łodzi i Karolina Zmysłowska-Kutysz – Szkoła Podstawowa nr 45 w Łodzi a nagrody wręczała Ludmiła Fabiszewska, serdecznie gratulując laureatom i nauczycielom opiekunom, którzy otrzymali dyplomy uznania.

Konkurs czytelniczy elementem promocji czytelnictwa

Konkursy czytelnicze są skutecznym narzędziem rozwijania czytelnictwa, ponieważ motywują do kontaktu z książką, rozwijają kompetencje językowe i integrują społeczność czytelników. Odpowiednio przygotowane mogą sprawić, że czytanie stanie się atrakcyjną formą zdobywania wiedzy, rozwijania pasji oraz uczestnictwa w kulturze. Dzięki temu stanowią ważny element działań na rzecz budowania społeczeństwa czytającego.

Promocja czytelnictwa jest również inwestycją w kulturę. Książki pozwalają poznawać historię, tradycję, różne punkty widzenia i doświadczenia innych ludzi. Dzięki temu rozwijają empatię, wrażliwość społeczną i otwartość na świat. Społeczeństwo czytające jest zazwyczaj bardziej aktywne kulturalnie i obywatelsko.

Szczególnie ważne jest promowanie czytania wśród dzieci i młodzieży. To właśnie w młodym wieku kształtują się nawyki, które często pozostają na całe życie. W tym procesie ogromną rolę odgrywają rodzice, nauczyciele i nauczyciele bibliotekarze, którzy mogą pokazać, że książka jest źródłem nie tylko wiedzy, ale także przyjemności i inspiracji.

Grażyna Bartczak-Bednarska
Nauczyciel konsultant WODN w CRE WŁ w Łodzi

Relacja z Konferencji Biblioterapeutycznej „Spotkanie w dobrostanie”

GABRIELA WIKTORCZYK

„Spotkanie w dobrostanie” – pod takim tytułem zorganizowana została Konferencja Biblioterapeutyczna, która odbyła się 28 maja 2026 r. w Mediatece MeMo w Łodzi. Pomysłodawcą i współorganizatorem wydarzenia było Koło Łódzkie Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego. Organizatorami wydarzenia byli także: Biblioteka Miejska w Łodzi, Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego – Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi, Gminna Biblioteka Publiczna w Rzgowie oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich – Okręg i Oddział w Łodzi.

Patronaty

Konferencja objęta została patronatami: Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, TVP Łódź, Radia Łódź, czasopisma „Biblioteka Publiczna”, Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego oraz patronatem honorowym Burmistrza Rzgowa.

Cel i uczestnicy

Konferencja Biblioterapeutyczna „Spotkanie w dobrostanie” miała na celu promocję biblioterapii jako skutecznego narzędzia wspierającego rozwój osobisty i zdrowie psychiczne oraz pogłębianie wiedzy i rozwijanie umiejętności w zakresie budowania dobrostanu z wykorzystaniem biblioterapii. Wydarzenie miało być także przestrzenią do wymiany dobrych praktyk i doświadczeń związanych ze stosowaniem biblioterapii oraz okazją do wzajemnej inspiracji i integracji środowiska biblioterapeutów.

Konferencja adresowana była do bibliotekarzy różnych typów bibliotek (publicznych, pedagogicznych, szkolnych i naukowych), nauczycieli, pedagogów, psychologów oraz osób zainteresowanych biblioterapią i tematyką dobrostanu.

W konferencji wzięło udział ok. 70 uczestników.

Drogowskazy szczęścia

Intensywny konferencyjny dzień rozpoczął wykład *Drogowskazy szczęścia – jak dbać o dobrostan i równowagę emocjonalną* dr Moniki Mularskiej-Kucharek, psycholożki, terapeutki, autorki książek z zakresu jakości życia i dobrostanu.

10/10/10

Trzonem konferencji była dynamiczna, podzielona na dwie części seria wystąpień w formule 10/10/10. Zaprosiliśmy dziesięciu prelegentów, z których każdy miał do dyspozycji maksymalnie 10 minut i 10 slajdów, by zaprezentować

realizowany przez siebie projekt lub przedsięwzięcie związane z biblioterapią.

Zaprezentowane zostały niezwykle różnorodne i inspirujące działania prowadzone w różnych częściach Polski.

Były to:

Chodzenie dla dobrostanu – metodyka spaceru kontemplacyjnego – dr Aga Janiszewska (Uniwersytet Łódzki, Koło Łódzkie PTB),

Lubię tu być! Wspieranie dobrostanu dzieci i młodzieży w Bibliotece Publicznej w Gryfinie – Mariusz Kiełtyka (Biblioteka Publiczna w Gryfinie, Koło Wrocławskie PTB),

Stop hejt! Budujemy dobrostan w murach szkoły – Agata Kyzioł-Cieślak (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. KEN w Warszawie, Koło Warszawskie PTB),

Akwarelone ukojenie stresu w działaniach biblioterapeutycznych – dr Anna B. Kubiak-Szeligowska (Koło Łódzkie PTB),

Zaczytani – rozwój, edukacja i wolontariat w Zaczytanej Akademii – Weronika Szalińska (Zaczytani.org),

LOE for Good – Biblioteki Emocji dla lepszego jutra – Monika Barriga (Biblioteka Miejska w Łodzi, Koło Łódzkie PTB) i Joanna Grzybowska (Biblioteka Miejska w Łodzi),

Arteterapia w biblioterapii w działaniach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi – Marzena Andrzejewska-Warchocka (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi, Koło Łódzkie PTB),

Moje „tu i teraz” – medytacja z książką. Literatura jako wsparcie we wzmacnianiu samoakceptacji, praktyce uważności, wdzięczności oraz budowaniu poczucia wewnętrznej równowagi – Magdalena Prokopowicz (Instytut Jogi i Ajurwedy Nirmała.pl, Koło Wrocławskie PTB),

Zęby, które leczą. Po co nam książki o zębach? – Marta Pokorska-Jurek,

Budzimy się – myśli i uczucia wyrażone słowami i muzyką zmieniają rzeczywistość – Patryk Pietroń, zespół Empati.

Prezentacja książek i gier terapeutycznych

Podczas konferencji obecne były łódzkie wydawnictwa: Literatura i Studio Koloru, których przedstawicielki zaprezentowały książki do biblioterapii oraz wydawnictwo Mijamy się, dzięki któremu uczestnicy mieli okazję poznać gry terapeutyczne do zastosowania w pracy biblioterapeutycznej.

Na uczestników konferencji czekała także niespodzianka w postaci loterii – aż 10 osób otrzymało pakiety książek sprezentowanych przez wydawnictwa Literatura, Studio Koloru i Dwie Siostry.

Sesja warsztatowa

Druga część konferencji miała charakter warsztatowy. Warsztaty miały na celu dostarczenie praktycznych umiejętności i inspiracji do pracy w bibliotekach, szkołach czy gabinetach psychologicznych.

Uczestnicy wzięli udział w jednym z trzech warsztatów, jakie były do wyboru:

Siła opowieści. Jak historie mogą nam pomóc zrozumieć własne emocje – warsztaty biblioterapeutyczne.

Warsztat przeprowadziła Joanna Stawińska, psycholożka, trenerka umiejętności społecznych, autorka książek, twórczyni treści relaksacyjnych na kanale Pokój Spokój na YouTube, członkini Koła Łódzkiego PTB. Podczas warsztatów uczestnicy zapoznali się ze specjalnie przygotowaną opowieścią, analizowali emocje bohaterów, wzięli udział w ćwiczeniach oraz stworzyli własne historie przy pomocy kart kreatywnych.

Małe kroki, wielka zmiana – warsztaty z wykorzystaniem gier terapeutycznych przeprowadziła Małgorzata Dziegielewska z wydawnictwa Mijamy się.

Zajęcia były okazją do odpowiedzenia sobie na pytania: Czy znamy naszych najbliższych? Czy potrafimy ze sobą rozmawiać? Jak odkryć potencjał drugiego człowieka? Co może nam pomóc w budowaniu relacji? Jak wykorzystać potencjał zmiany? Pomocą w poszukiwaniu rozwiązań i odpowiedzi były gry terapeutyczne wydawnictwa Mijamy się, wspomagające rozwój osobisty, budujące siłę psychiczną, pomagające zrozumieć drugiego człowieka i radzić sobie z emocjami.

Spacer kontemplacyjny – warsztaty w plenerze przeprowadziła dr Aga Janiszewska, wykładowczyni na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego, pisarka, członkini Koła Łódzkiego PTB. Po całym dniu intelektualnych

konferencyjnych wyzwań była to dla uczestników chwila wytchnienia – spacer kontemplacyjny to bowiem forma swobodnego przemieszczania się pieszo na świeżym powietrzu, w spokojnym tempie i bez określonego celu, za to z użyciem technik relaksacyjnych.

Refleksja końcowa

W bogatym i różnorodnym programie Konferencji Biblioterapeutycznej z pewnością każdy z uczestników mógł znaleźć coś dla siebie. Konferencja dostarczyła narzędzi, pomysłów i inspiracji do działań biblioterapeutycznych, była okazją do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk oraz przestrzenią do integracji. Wierzymy, że warto było spotkać się w dobrostanie także po to, by w codziennym pędzie życia zatrzymać się na chwilę i zadbać o swój osobisty dobrostan.

Jako przewodnicząca Koła Łódzkiego PTB i koordynatorka Konferencji Biblioterapeutycznej „Spotkanie w dobrostanie” na zakończenie relacji z wydarzenia pragnę podzielić się następującą refleksją: dla członków Koła tworzących komitet organizacyjny przygotowanie i realizacja konferencji stanowiła nowe i wymagające wyzwanie. Wszystkie działania podejmowane przez nas, by temu wyzwaniu sprostać były w mojej opinii pięknym przykładem przyjaźni, dobrej współpracy i wzajemnej życzliwości. Relacje, współpraca, wdzięczność – to tematy często podejmowane w biblioterapii. Jestem przekonana, że zrealizowaliśmy je w praktyce, a Spotkanie w dobrostanie w Łodzi było pierwszym, ale nie ostatnim naszym wydarzeniem konferencyjnym.

Gabriela Wiktorczyk
Biblioteka Miejska w Łodzi

Wortal Literacki granice.pl – recenzje

Camino De La Plata. Z Sewilli do Santiago Starożytnym Szlakiem.

Daria Urban, Wojciech Kostyk

Recenzuje: Beata Bednarz

Camino de Santiago w naszym kraju zbyt popularne nie jest i pewnie jeszcze dużo czasu minie, zanim na twarzy przeciętnego Kowalskiego ujrzy się wyraz zrozumienia na wzmiankę o tym szlaku. Istnieje jednak grupka pasjonatów, których w dzisiejszych czasach bardzo łatwo znaleźć w Internecie.

Tym sposobem Daria Urban i Wojciech Gostyk zdobyli przed swoją pielgrzymką przewodnik w języku niemieckim, ponieważ książki o *Via de la Plata* w języku ojczystym nie było aż do dzisiaj, kiedy to oni sami taką popełnili i wydali w nakładem krakowskiego wydawnictwa WAM. Starożytny szlak wiodący z Sewilli do Santiago de Compostela i liczący 1000 kilometrów (!) jest jednym z najmniej uczęszczanych i najtrudniejszych tras, ale czy przez to nie najpiękniejszym oraz najbardziej wartościowym duchowo i poznawczo? Para zakochanych w sobie i, jak o sobie piszą, biednych studentów spodziewała się, że będzie spotykać choćby pojedynczych pielgrzymów, a tymczasem na szlaku panowała pustka. Mieszkańcy mijanych wsi i miasteczek patrzyli na nich jak na wariatów, o ile jacyś autochtoni w ogóle przebywali w obejściu swoich gospodarstw, gdyż specyfiką hiszpańskich miejscowości, co najmniej dziwną, jest szczelne zamykanie się w domach. Jak niejednokrotnie stwierdzali autorzy, ani żywego ducha na ulicach czy polach – i to nie tylko w porze sjeisty. W związku z tym doświadczali niemałych trudności z orientacją w terenie, gdyż Camino de la Plata należy do tras nie najlepiej oznakowanych.

Daria Urban i Wojciech Gostyk, opisując swoje pątnicze zmagania, są szczerzy do bólu. Nie ukrywają przeżywanego na szlaku słałości, bólu, złości na siebie i świat, chwilowej rezygnacji i pytań o sens wyprawy. Wszystko to ukazują jednak z domieszką (auto)ironii. Nie epatują również wewnętrznymi wynurzeniami, wychodząc ze słusznego założenia, że mogłoby to trącić banałem. Z tego względu w ich książeczce nie znajdziemy refleksji o wierze, Bogu i wpływie pielgrzymowania do grobu Jakubowego na ich życie czy duchową przemianę, gdyż tego nie da się uchwycić, zmierzyć i zdefiniować. Otrzymujemy za to zabawnie i w żywym stylu napisaną opowieść, z wątkami przygodowymi, o Drodze. Już Cervantes bowiem powiedział, że „droga jest lepsza od zajazdu”. *Agua, pan y vino – este el Camino* („Woda, chleb i wino” – to właśnie jest Droga”) to hasło często spotykane na Camino de Santiago w postaci napisów pozostawianych

przez pielgrzymów. Wydaje się, że te trzy słowa najlepiej oddają wymiar pielgrzymowania.

Miesięczna wędrownia pary polskich studentów w niemiłosiernie sierpniowej spiekocie (temperatury przekraczały czterdzieści stopni w cieniu) starożytnym szlakiem obfitowała w liczne przygody i trudności. Jednak to, co dla czytelnika może wydawać się przygodą, dla dwójki pątników było w 2011 roku raczej potężnym wyzwaniem. Dziś pewnie inaczej patrzą na piętrzące się w trakcie pielgrzymki problemy, czyli z rozrównaniem i pobłażaniem, wtedy jednak raczej nie było im do śmiechu. Jednym z największych problemów był brak schronisk. W przeciwieństwie do *Camino Portugués* (o czym wiem z własnego doświadczenia), szlaku również mniej uczęszczanego, *Camino de la Plata*, jak piszą autorzy, charakteryzuje się mniejszą liczbą *albergue*, a te, które czekają na pielgrzymów, są przeważnie w opłakanym stanie i położone w pewnym oddaleniu od oznakowanych dróg, co dla obolałych nóg po całodziennym marszu oznacza dodatkowy wysiłek.

Wszystkie strapienia i nieomagi typowe dla pątników ukazane są w wywołującej śmiech tonacji. A ponieważ w drodze para młodych Polaków miewała niespodziewane zbiegi okoliczności i spotykała różnej maści oryginałów, nie brakuje w książeczce komizmu sytuacyjnego. Już na samym początku wędrowni musieli zmierzyć się z przeszkodami, między innymi z... bykiem, a wkrótce potem z piaszczystą pustynią. I to dosłownie, bo przez około dwadzieścia kilometrów nie mieli żadnej osłony przed słońcem i nie mijali żadnych miejscowości. Po długim marszu w lejącym się z nieba żarze wybawieniem okazała się stacja benzynowa. Wracając pamięcią do tamtych dni, opisują grozę sytuacji:

Zaczynaliśmy się zastawiać, nie po raz ostatni zresztą na tym szlaku, jak wyglądają możliwości naszych organizmów. [...] Nie zwisaliśmy z himalajskiej ściany, nie zgubiliśmy się w środku dżungli ani nie groziło nam zatopienie na jakiejś chyboliwej łódce pośrodku oceanu. Znajdowaliśmy się na zamieszkanym obszarze europejskiego kraju, a mimo to czuliśmy się jak na bezludnej wyspie bez możliwości ratunku.

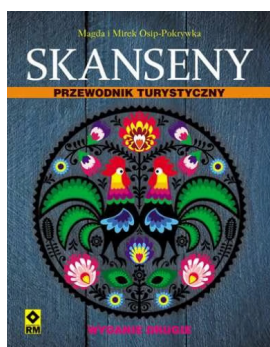
Autorzy dumali wtedy, gdzie przebiega granica między świadomością własnej wytrwałości i wytrzymałością a głupotą. W tym kontekście niejeden z czytelników, siedzący wygodnie w fotelu i taki, który nigdy nie opuścił domu, zadaje sobie pytanie: po co ludzie podejmują się takiego kroku? W jakim celu decydują się na taką wyprawę? Przecież to szaleństwo! A jednak – tego nie da się wytłumaczyć. Na te pytania odpowiadają cytatem popularnego wiersza o Camino de Santiago:

*[...] Siła, która mnie popycha, siła, która mnie przyciąga.
Nawet ja nie wiem, jak ją wyjaśnić.
Potrafi to tylko Ten na wysokościach.*

Dalsze opowieści o Drodze nabierają jeszcze większej barwy i mocy, bo młodzi pątnicy będą przeżywać proporcjonalnie do pokonywanych kilometrów coraz więcej barier (w tym fizycznych), wzruszeń i niezwykłych spotkań. Kolejne sceny pielgrzymkowego trudu będziemy śledzić z wypiekami na twarzy, raz po raz wybuchając śmiechem lub popadając w zadumę. Są także opisy obyczajów pątniczych, które od wieków są zakorzenione w Jakubowym szlaku, jak również sytuacji dalekich od jego ducha, tzw. znaków czasu, choćby orgii... Nawet takie rzeczy zdarzają się na pielgrzymce. Na jeden z najstarszych pątniczych szlaków chrześcijańskich wyrusza bowiem wielu ateistów i ludzi po prostu zagubionych.

Swobodna narracja o charakterze wspomnieniowym przeplata się z zapiskami z dziennika prowadzonego w trakcie marszu przez autorów. Ponadto książeczka jest starannie wydana, bogata w zdjęcia i wygodna dla czytelnika, gdyż format ma typowy dla przewodników, choć nim nie jest w ścisłym tego słowa znaczeniu. Publikacja ma charakter raczej wspomnieniowy, w mniejszym stopniu poradnikowy, a więc praktycznych wskazówek, np. o miejscu położenia schronisk czy liczby kilometrów od jednej miejscowości do drugiej osoby marzące o wyruszeniu na Camino nie znajdują. Jednak książeczka może być wspaniałą inspiracją i pomocą w podjęciu decyzji, gdyż wyłania się z niej poruszający obraz tego, co jest najpiękniejsze w pielgrzymowaniu do Santiago de Compostela. Przede wszystkim człowiek zdaje sobie sprawę z tego, że dużo rzeczy, którymi otaczamy się w codziennym życiu, nie jest tak naprawdę niezbędnych. I najważniejsze: w takiej pielgrzymce, głównie samotnej, człowiek naprawdę czuje, że jest w rękach Boga i że jest to najbezpieczniejsze miejsce na świecie.

Skanseny – przewodnik turystyczny. Miroslaw i Magda Osip-Pokrywka Recenzuje: Beata Bednarz

Nie masz jeszcze pomysłu, jak spędzić z przyjaciółmi lub rodziną wakacyjny odpoczynek, dysponując skromnym budżetem? Wyrusz z Polską szlakami parków etnograficznych! Autorzy pięknego i starannie przygotowanego przewodnika turystycznego, którego drugie wydanie właśnie pojawiło się w księgarniach, ułatwiają nam taki wypad, podpowiadając, które skanseny

warto, a nawet trzeba zobaczyć. Publikacja ma charakter opisowo-albumowy. Z każdej strony tego cennego poradnika dla osób chcących podróżować po Polsce przebija fascynacja autorów omawianymi muzeami, które można zwiedzać na świeżym powietrzu. Widać, że ulegli oni całkowicie czarowi skansenów i dodatkowo chcą swoją pasją zarazić innych. Już same zdjęcia zachęcają do wyruszenia w drogę do najbliższego parku etnograficznego. Podane tu prak-

tyczne informacje oraz zamieszczona mapa z symbolami wskazującymi lokalizację opisanych placówek pomogą nam zaplanować podróż.

Mało kto wie, jaka jest etymologia słowa „skansen”. Otóż pochodzi ono z języka szwedzkiego. To właśnie w Szwecji powstało pierwsze na świecie muzeum etnograficzne na wolnym powietrzu. Założył je w 1891 roku Artur Hazelius na wyspie Djurgården (Sztokholm). Dziś pojęciem tym powszechnie przyjęło się określać parki etnograficzne. W naszym kraju funkcjonuje już około 150 skansenów. Pierwsze takie muzeum powstało w 1906 roku. Małeństwo, które napisało przewodnik, wybrało 33 muzea – najstarsze, największe i najbardziej charakterystyczne. W obrębie każdego z nich w plenerze ustawione są stare drewniane obiekty opowiadające o życiu przodków we wsiach i małych miejscowościach: ich zwyczajach, ubiorach, domostwach i używanych w nich sprzętach, a także rękodzielnictwie. Jak informują twórcy przewodnika, w przedstawionych skansenach odbywają się imprezy okolicznościowe, pokazy ludowego rzemiosła i jarmarki, co dodatkowo uatrakcyjnia te zabytki kultury ludowej, zamieniając je w żywe obiekty.

Przeniesione z terenu całego kraju budowle i eksponaty ukazują, jak ludzie bytowali i pracowali w przeszłości w różnych prowincjach Polski. A jest co podziwiać! Mnogość interesujących ekspozycji przyprawia o ból głowy! Na przykład w skansenie kurpiowskim w Nowogrodzie można oglądać chałupę ze wsi Witowy Most, pochodzącą z drugiej połowy XIX wieku. Jak podają autorzy, kiedy w 1981 roku Czesław Miłosz przyjechał do Polski, został przez władze łomżyńskie ugoszczony właśnie w tej chałupie. O dużym zróżnicowaniu etnograficznym Sądecczyny, którą zamieszkiwali Lachowie, Pogórzanie, Górale Sądeccy i Łemkowie, opowiada Sądecki Park Etnograficzny w Nowym Sączu. Na terenie tego skansenu można podziwiać między innymi dziewiętnastowieczną zagrodę kmiecia z Gostwicy, wsi lachowskiej. W 1963 roku w znajdującej się w niej izbie weselnej odbyło się wesele córki gospodarza tej chałupy, a jednym z gości był... biskup krakowski, Karol Wojtyła. Taką opowieść usłyszeli Magda i Mirek Osip-Pokrywki od tamtejszych przewodników. Czyż nie jest to doskonały materiał na kolejne dzieło literackie z motywem wesela jako głównym? W Muzeum Etnograficznym w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli ulokowane są wielopokoleniowe budynki mieszkalne. Ich charakterystyczną cechą są tzw. wycugówki, które dożyłotnio zajmowali dziadkowie. W wielkopolskich chałupach osobną izbę miała także młoda młoda dziewczyna, w której stała skrzynia wianna, a okna zdobiły pelargonie, co oznaczało, że w domu mieszka panna na wydaniu z posagiem. Z kolei w Muzeum Wsi Opolskiej jednym z interesujących eksponatów jest szyta we Lwowie suknia ślubna z 1930 roku czy album ze starami zdjęciami. Opolskie muzeum dokumentuje bowiem dawne życie między innymi przesiedleńców z Kresów Wschodnich. Wśród obiektów należących do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu dużym zainteresowaniem cieszy się pochodząca z XVIII wieku, a przeniesiona z Sochocin (koło Płońska) karczma Pohulanka, która stanowiło tło wielu polskich filmów, w tym *Pana Tadeusza* Andrzeja Wajdy, u którego „zagrała” karczmę Jankiela. Jednym z większych

i popularniejszych parków etnograficznych jest Muzeum Wsi Kieleckiej, obejmujące zabytki budownictwa drewnianego przeniesione z terenów między innymi Gór Świętokrzyskich i Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Warto też wspomnieć, że w Szymbarku można obejrzeć przywieziony spod Irukca XVII-wieczny Dom Sybiraka, kościółek św. Rafała Kalinowskiego, w którym znajduje się wiele pamiątek (w tym kamień z pierwszej archikatedry na Wawelu), a także Dom... Stojący do Góry Nogami.

To tylko garść ciekawostek o muzeach etnograficznych, które zebrali autorzy przewodnika, by nas oczarować i zachęcić do odkrywania staropolskiej kultury i historii. *Zanim poznasz dalekie, bliskie znaj rzeczy. Onych znajomość je zabezpieczy* – przywołana dewiza Władysława Tarczyńskiego, przedwojennego kolekcjonera pamiątek historycznych i społecznika, najpełniej odzwierciedla istotę poznawania regionów, w których mieszkamy lub przez które przejeżdżamy, oraz ich nieznaną przeszłość. Rodzice, zabierając dzieci do najbliższego muzeum na wolnym powietrzu, pozwolą im zobaczyć bogactwo kultury sakralnej i ludowej naszego kraju. Z pewnością dzieci będą zachwycone unikatowymi obiektami i znajdującymi się w nich eksponatami, które można podziwiać dzięki pasji i ciężkiej pracy wielu wybitnych etnografów w całej Polsce. Przed telewizorem i komputerem dzieci nie złapią bakcyła poznawania historii swojego kraju i pamiątek przeszłości, nie nauczą się kochać lokalnej ojczyzny i nie zazną ukojenia, które daje pobyt na łonie przyrody. Większość zaprezentowanych przez autorów przewodnika skansenów można bowiem zwiedzać w malowniczym otoczeniu krajobrazowym. Jedynym wyjątkiem jest Park Etnograficzny im. Marii Znamierowskiej-Prufferowej, który usytuowany jest w samym centrum Torunia – co wcale nie oznacza, iż jest on mniej atrakcyjny! Muzealne parki to idealne miejsca na spędzenie wolnego czasu. Dzięki nim można połączyć przyjemne z pożytecznym, czyli dobrze się bawić i poznać kulturę ludową, która jest przecież integralną częścią dziedzictwa narodowego. Nie zwlekaj zatem: zaopatrzyć się w zaprezentowany przewodnik i rusz w drogę!

Twierdza poligonalna. Przemysław Maćkowiak

Recenzuje: Danuta Szelejewska

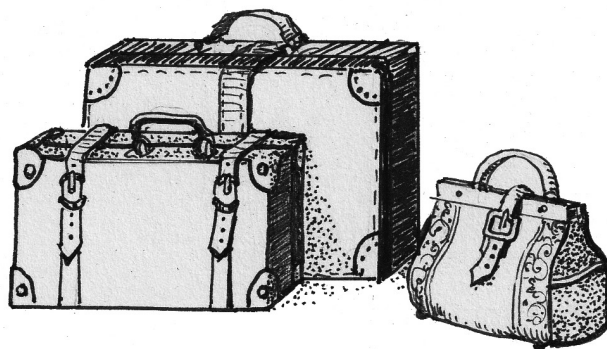
Bogaty w zabytki Poznań cieszy się dużym zainteresowaniem turystów. Będąc w X i XI wieku jednym z ośrodków stołecznych i religijnych państwa Piastów, pełnił funkcję siedziby władców Polski. Warte uwagi jest również to, że w poznańskiej katedrze pochowani są pierwsi panujący naszego państwa – Mieszko I oraz Bolesław I Chrobry. Książka *Twierdza poligonalna* jest wędrówką po dziewiętnastowiecznym systemie umocnień wybudowanych przez Prusaków, a obejmującym fort na

Wzgórzu Winiarskim oraz umocnienia na terenie Ostrowa Tumskiego i lewego brzegu Warty.

Podróż po detalach twierdzy rozpoczyna się od Cytadeli. Wraz z autorem czytelnik wchodzi na fortyfikacyjny obiekt przez bramę główną na dziedziniec koszar. Przesuwając się wzdłuż Wielkiego Obwodu dochodzi do umocnień parków, a następnie mostami Wielkiej Śluzy i Wielkiej Tamy dociera na Ostrów Tumski. Mijane po drodze umocnienia wokółmiejskie prowadzą go do Bramy Cmentarnej Fortu Winiary. Wszystkie etapy tej niecodziennej wędrówki są niezwykle ciekawe, pozwalają bowiem bliżej przyjrzeć się temu, co składa się na przeszłość historyczną polskiego narodu, wzbogacając wiedzę czytelnika o nieznaną do tej pory szczegóły.

Publikacja zawiera mnóstwo materiałów historycznych, pozwalających lepiej poznać omawiany okres dziejów. Nieocenioną pomoc stanowią szczegółowe mapki twierdzy poligonalnej w Poznaniu według stanu z początku lat osiemdziesiątych XIX wieku oraz dokładnego planu twierdzy z roku 1954. Nie da się pominąć milczeniem ogromnej ilości pocztówek, zdjęć lotniczych omawianych obiektów, fotografii żołnierzy, planów miasta Poznania, grafik, schematów oraz zaświadczeń o przydziałach mobilizacyjnych. Ułatwieniem jest słowniczek terminów z dziedziny fortyfikacji, w którym poszczególne pojęcia zostały uszeregowane w porządku alfabetycznym. Zainteresowani tematem odnajdą dodatkową pomoc w bibliografii polsko- i obcojęzycznej. Najważniejsze informacje zostały podane w języku polskim i niemieckim.

Książka *Twierdza poligonalna* została opublikowana nakładem Wydawnictwa Świąty Wojciech. Zawierając treści historyczne spotka się z zainteresowaniem ograniczonej grupy odbiorców. Erudycja mieszkańców Poznania zostanie wzbogacona o dodatkowe fakty, natomiast przybywający do miasta turyści, będą mogli uzupełnić dotychczasową wiedzę o nowe fakty. Warto zapoznać się z lekturą, ponieważ zaprezentowane w niej informacje przyczynią się nie tylko do pogłębienia wiedzy, ale przede wszystkim pozwolą na zrozumienie minionych czasów oraz sposobów postępowania tych, którym zawdzięczamy taki a nie inny status współczesności.

Filmy, które każdy nauczyciel obejrzeć powinien!

PAWEŁ KOWALCZYK

Zapraszamy do lektury siódmej części cyklu skierowanego do pracowników oświaty zainteresowanych edukacją filmową, oraz tych wszystkich, którzy kochają kino.

Projekt „Filmy, które każdy nauczyciel obejrzeć powinien!” to zrodzona w czasach pandemii koncepcja, mająca na celu stworzenie kanonu dzieł filmowych traktujących o różnorodnych aspektach pracy nauczyciela.

Pomysłodawcą, twórcą projektu i autorem prezentowanych poniżej recenzji jest Paweł Kowalczyk, nauczyciel – bibliotekarz, pracownik Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Łodzi. Jest również autorem i twórcą scenariuszy trzech odrębnych wystąpień dotyczących tej tematyki, skierowanych do nauczycieli zajmujących się edukacją filmową.

Filmy podzielone zostały na trzy grupy tematyczne:

1. Osobowość nauczyciela
2. Szkoła – problemy, zjawiska, konteksty
3. Proces dydaktyczny

Trwa realizacja tego projektu w roku szkolnym 2025/2026 w ramach działań Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi. Zrealizowane już zostały w formie wykładów dwie części: Osobowość nauczyciela oraz Szkoła – problemy, zjawiska, konteksty. W kwietniu 2026 odbędzie się trzecia część zajęć pt. Proces dydaktyczny.

Zapraszamy serdecznie do udziału w zajęciach wszystkich pracowników oświaty zainteresowanych tą problematyką.

Oto kolejne trzy recenzje filmów z poszczególnych grup tematycznych.

OSOBOWOŚĆ NAUCZYCIELA

Na rauszu

Reżyseria Thomas Vinterberg; scenariusz Tobias Lindholm, Thomas Vinterberg; zdjęcia Sturla Brandth Grøvlen. Belgia, Dania, Francja, Holandia, Szwecja 2020.

„Na rauszu” Thomasa Vinterberga to jeden z niewielu tytułów, które zdołały zaistnieć na rynku filmowym w okresie szalonej karuzeli zamykania i otwierania kin z racji pandemii COVID-19. Mimo skrajnie trudnych warunków dla premier filmowych, dzieło znakomitego duńskiego reżysera uzyskało duży rozgłos, stając się kolejnym potwierdzeniem zasłużenie wysokiej rangi skandynawskiego kina.

Bohaterami opowieści Vinterberga są czterej przyjaciele – Martin, Tommy, Nikolaj i Peter. Wszyscy uczą w tej samej duńskiej szkole średniej, są w podobnym wieku (lat czterdzieści lub więcej), oraz – co kluczowe dla rozwoju akcji – prezentują zbliżone symptomy wypalenia zawodowego. Wydarzenia przedstawiane są z punktu widzenia Martina (Mads Mikkelsen), który przygotowuje swych uczniów do egzaminów końcowych z historii. Bohater wobec narastającej frustracji, braku zadowalających osiągnięć edukacyjnych, wreszcie problemów natury osobistej, daje się namówić kolegom na specyficzny, społeczno – obyczajowy eksperyment. Wychodząc z założenia, iż człowiek rodzi się ze zbyt niskim poziomem alkoholu we krwi, postanawiają utrzymywać poziom 0,5 promila i równocześnie wykonywać swoje obowiązki zawodowe. Co ciekawe, w czasie wolnym od pracy spożycie alkoholu ma być zerowe, lecz wraz z biegiem akcji okaże się to zamiarem niezwykle trudnym do spełnienia. Ramy tego pseudonaukowego eksperymentu i próby usystematyzowania konsekwentnego alkoholizowania się, dość szybko staną się zbyt ciasne. Zanim jednak do tego dojdzie, zawodowa działalność na gruncie edukacji z wymaganymi promilami w krwioobiegu, zacznie przynosić niespodziewane owoce.

Film Vinterberga to dająca szerokie pole interpretacji przypowieść, przedstawiająca szeregowych pracowników oświaty w różnorodnych perspektywach. Początkowe sceny w których widzimy będącego na życiowym zakręcie Martina, wiodą widza w kierunku kolejnej opowieści o nauczycielach i problemach rozgrywanych na gruncie klasy szkolnej. Dotyczy to zresztą w dużej mierze uczących zróżnicowanych przedmiotów pozostałych bohaterów opowieści, charakteryzujących się cynizmem jako cechą symptomatyczną dla wypalonych zawodowo pedagogów. Gdy jednakże eksperyment zacznie nabierać rumieńców (i procentów), spektrum problemów poruszanych przez twórców filmu wykroczy zdecydowanie poza pokój nauczycielski i gmach szkoły.

„Na rauszu” jest dość oryginalną przestrożą przed nadużywaniem alkoholu, jednakże daleko wizji duńskich twórców do mocnych i jednoznacznych przekazów, jakie wielokrotnie serwowało nam światowe i polskie kino. Owszem, diagnoza jest oczywista, lecz Vinterberg pozostawia nieco miejsca na czysty hedonizm, jakim charakteryzują się w swych działaniach bohaterowie. Dlatego trudno stawiać tę produkcję w jednym szeregu z wstrząsającymi obrazami skrajnego upodlenia, jakie widzieliśmy w „Zostawić Las Vegas” Figgisa, „Pętle” Hasa czy „Pod Mocnym Aniołem” Smarzowskiego.

Film ponadto wydaje się być niejednoznaczny w materii zagadnień pedagogicznych. Martin i spółka w początkowej fazie eksperymentu stają się ponad wszelką wątpliwość lepszymi, skuteczniejszymi nauczycielami, mimo iż wyraźnie łamią prawo i restrykcyjne przepisy szkolne. Niektóre z metod wspierania uczniów wydają się być, delikatnie mówiąc – kontrowersyjne, zaś ogólne reperkusje społeczne (i osobiste), przynoszą więcej szkody niż pożytku. Daje się to zauważyć szczególnie w przypadku Tommy'ego (Thomas Bo Larsen), którego tragiczny los stanie się ostrzeżeniem dla jego przyjaciół.

Film Vinterberga mimo oryginalnego pomysłu, niewątpliwych walorów scenariuszowych i wspaniałego aktorstwa (na czele z Madsem Mikkelsenem, będącym tu prawdziwą gwiazdą), może wzbudzać kontrowersje, nie jest również pozbawiony słabości. Największe wątpliwości może budzić fakt naiwnego (aby nie powiedzieć dziecinnego) podejścia czwórki bohaterów do samego spożywania alkoholu. Trudno uwierzyć, aby panowie w średnim wieku, mocno doświadczeni przez życie, nie byli świadomi reperkusji swojego pseudonaukowego badania. Gdyby takowy eksperyment przeprowadzili ich nastoletni uczniowie, przekaz ten byłby zdecydowanie bardziej wiarygodny. Zresztą, wnioski do jakich dochodzą są tak oczywiste, że doprawdy trudno uwierzyć, iż przedsięwzięciem zajęli się przedstawiciele inteligencji. Warto w tym miejscu przypomnieć scenę, w której doświadczony nauczyciel W-F przechowuje w swym szkolnym kantorku niezliczone ilości pełnych butelek, licząc że nikt ich nie spostrzeże...

Dyskusje może również wzbudzać wymowa finałowej sceny filmu. Jeśli postrzegać ją w kategoriach metafory, przyjmuje wymiar dramatyczny, jednakże jeśli to czysty realizm, to można uznać, iż postaci dramatu nie wyciągnęły żadnych wniosków ze swych doświadczeń. Zaś samo picie alkoholu na umór jest... dobre?

Wnioski z tego intrygującego seansu wydają się być niejednoznaczne, podobnie jak niejednoznaczna może być końcowa ocena „Na rauszu”. Nie ulega wszakże wątpliwości, że film nikogo nie pozostawi obojętnym, bez względu na to czy jest abstynentem, czy opojem.

SZKOŁA – PROBLEMY, ZJAWISKA, KONTEKSTY

Słoń

Scenariusz i reżyseria Gus Van Sant; zdjęcia Harris Savides. USA 2003.

„Słoń” jest autorską rekonstrukcją wydarzeń, jakie miały miejsce w Columbine High School w dniu 20 kwietnia 1999 roku. Dwóch nastoletnich uczniów tej placówki, Eric Harris i Dylan Klebold dokonało zbrodni z użyciem broni palnej, biorąc na cel przypadkowo napotkanych uczniów i nauczycieli. Po zrealizowaniu swoich zamierzeń obaj popełnili samobójstwo.

Gus Van Sant podjął się w swym filmie nadzwyczaj trudnego zadania, jakim było przedstawienie postaw osób od-

powiedzialnych za śmierć trzynastu uczniów i zranienie następnym dwudziestu czterech. To masowe morderstwo, do którego doszło na terenie liceum w stanie Colorado, odbiło się głośnym echem na całym świecie. Stało się ponadto przyczynkiem do wykraczającej poza Stany Zjednoczone dyskusji, dotyczącej szeroko rozumianych zjawisk społecznych, edukacji a nawet polityki.. Kwestie powszechnej dostępności do broni, ekstremalnych ideologii czy wpływu mediów i gier komputerowych na psychikę młodych ludzi, stały się przedmiotem różnorodnych analiz i sporów, nie prowadzących bynajmniej do jednoznacznych wniosków.

Amerykański reżyser w swym dziele postawił na formułę rekonstrukcji wydarzeń, kwestie motywacji bohaterów dramatu i wszelkiego rodzaju interpretacji pozostawiając odbiorcom. Film jest pozbawiony klasycznej ekspozycji, wprowadzającej widzów w opowiadaną historię, co jest zjawiskiem niezwykle rzadkim, nawet na gruncie kina artystycznego. Akcja rozgrywa się jednego dnia i praktycznie w całości ma miejsce się na terenie szkoły. Widzowie stają się biernymi obserwatorami działań głównych bohaterów już od pierwszych scen, znajdując się w pewnym sensie w środku opowieści, bez jakichkolwiek tropów fabularnych czy wskazówek i ten stan rzeczy utrzymuje się do napisów końcowych.

„Słoń” został zrealizowany w ascetycznej, paradokmalnej formie, z wykorzystaniem niezawodowych aktorów, bez nadmiernego epatowania dramatyzmem czy okrucieństwem. Długie ujęcia, minimalistyczny dźwięk i z pozoru niezobowiązujące wymiany zdań między bohaterami, stanowią podstawę przyjętych przez reżysera ścisłych założeń artystycznych. Ta surowość formy czyni film nadzwyczaj oryginalnym, ale i kontrowersyjnym. To, że autor nie narzuca widzom jakichkolwiek wniosków, prezentując jedynie delikatnie zarysowane sugestie, może stanowić rozczarowanie dla zwolenników czytelnich interpretacji. Trudno jednak traktować to jako wadę filmu, który został zrealizowany w sposób niebywale konsekwentny. Ta formuła spotkała się z przychylnym odbiorem krytyków i została doceniona na arenie międzynarodowej, czego znamienitym przykładem stała się Złota Palma dla najlepszego filmu i najlepszego reżysera festiwalu w Cannes.

Warto nadmienić, iż artystyczne intencje Van Santa stawiają jego dzieło na przeciwległym biegunie zrealizowanej kilka lat później, poruszającej podobną problematykę „Naszej klasy”. Surowość i minimalizm „Słonia”, stanowią bardzo wartościowe dopełnienie wywołującego ogromne emocje, nie pozostawiającego widza obojętnym, estońskiego filmu. Wydaje się, że gdzieś pomiędzy tymi dwoma koncepcjami kryje się prawda o przyczynach takich dramatów, trudno jednakże doszukiwać się ich jednoznacznej i oczywistej diagnozy.

PROCES DYDAKTYCZNY

Klasa

Reżyseria Laurent Cantet; scenariusz Laurent Cantet, Robin Campillo, François Bégaudeau; zdjęcia Pierre Milon. Francja 2008.

„Klasa” Laurenta Canteta, to niezwykle film, którego akcja obejmuje okres jednego roku szkolnego w paryskim gimnazjum, edukującym młodzież z niezwykle trudnych, zróżnicowanych kulturowo i etnicznie środowisk. Ten zrealizowany w nadzwyczaj oryginalny sposób projekt, oparty został na powieści „Entre Les Murs” François Bégaudeau, zawodowego nauczyciela, dzielącego się swymi szkolnymi doświadczeniami.

Co ciekawe, autor książki jest jednocześnie „twórcą i twórczym”, jako autor scenariusza „Klasy” i aktor odtwarzający główną rolę. Już ten fakt nadaje filmowi naturalnego wdzięku, jednakże twórcy podczas realizacji poszli zdecydowanie dalej, zatrudniając w rolach uczniów niezawodowych aktorów, młodych ludzi w wieku gimnazjalnym. Dla pełnego utożsamienia się z odtwarzanymi rolami, zarówno François – nauczyciel języka francuskiego, jak i jego podopieczni występują pod swoimi prawdziwymi imionami. Wszystkie te czynniki, jak również niezwykle oszczędność w operowaniu filmowymi środkami stylistycznymi, sprawiają iż film ogląda się jak dzieło dokumentalne, zrealizowane w prawdziwej klasie szkolnej.

„Klasa” to realistyczna, celna analiza pełnej poświęcenia pracy nauczyciela – wychowawcy. Co ważne i szczególnie wartościowe, pracy nie prezentowanej w sposób wyidealizowany i bezrefleksyjny. Twórcy przedstawiają misję głównego bohatera szczerze i uczciwie, nie tworząc charakterystycznych dla filmów „szkolnych” uproszczeń i nie dając żadnych oczywistych recept. François jest postacią ze wszech miar wiarygodną, nie tylko dlatego że jego metody wychowawcze oparte są na własnych doświadczeniach, lecz również z racji popełnianych przez niego poważnych błędów w relacjach z młodzieżą. Uczniowie kreują na ekranie samych siebie, bez zbędnego koloryzowania, zaś ich na-

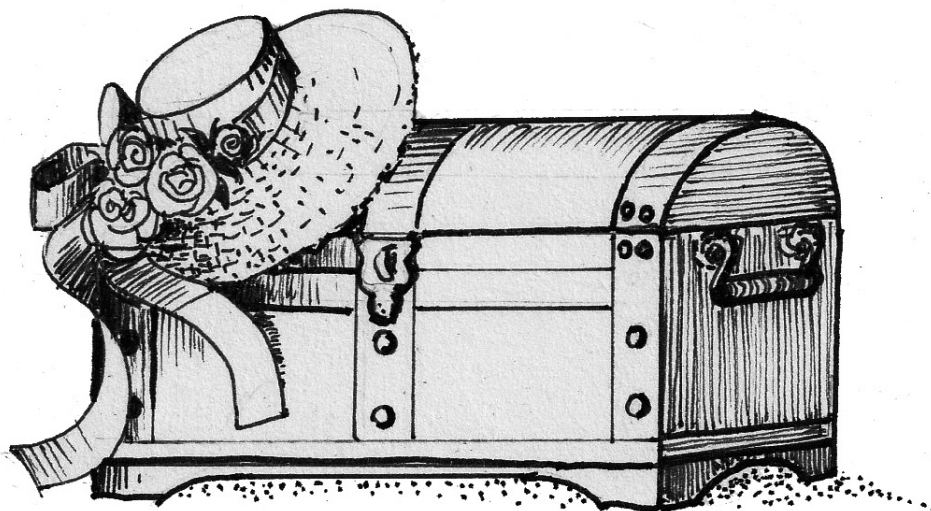
turalne zachowania stanowią kolejny atut dzieła Laurenta Canteta.. Dokumentalny styl realizacji sprawia częstokroć wrażenie że niektóre sceny zostały zrealizowane z wykorzystaniem ukrytej kamery.

Problemy zawodowe, przed jakimi staje główny bohater, są charakterystyczne dla wielokulturowej Francji, jednakże trudno nie widzieć w nich uniwersalnego obrazu pracy nauczyciela z młodymi ludźmi. Same postawy uczniów oparte są częstokroć o animozje na tle narodowościowym czy rasowym, filmowa klasa to wielokulturowy tygiel, w którym aż kipi od emocji. Misja nauczyciela w tych okolicznościach wydaje się być ekstremalnie trudna i nie należy zapominać, że jego podopieczni w dużej mierze są młodzieżą o twardych charakterach, nie znoszącą kompromisowych rozwiązań.

„Klasa”, mimo iż wpisana jest wyraźnie w nurt „kina szkolnego”, staje w pewnym sensie w opozycji do takich filmów jak „Młodzi gniewni”, „Pan od muzyki” czy „Wolność słowa”. Warto nadmienić, że jedną z metod stosowanych przez wychowawcę podczas procesu dydaktycznego jest lektura „Dziennika” Anny Frank. To niezwykle ciekawe, gdyż również na tym wątku oparli swą niezwykle optymistyczną wizję amerykańscy twórcy „Wolności słowa”. W filmie Canteta to jedynie drobny element procesu dydaktycznego. Mimo pozornych podobieństw do powyższych tytułów, twórcy nie pozwalają sobie nawet przez chwilę na bujanie w obłokach, czy kreowanie życzeniowych wizji idealnej koegzystencji nauczyciela i jego „trudnych” podopiecznych. Nie należy więc spodziewać się szybkiej ewolucji młodych umysłów pod przewodnictwem intelektualnego mentora, ich nagłej przemiany, czy wreszcie szczęśliwego końca, będącego zwiastunem równie szczęśliwego dorosłego życia. Dzieło francuskich twórców to filmowa proza, czego dobitnym przykładem jest z pozoru niesatysfakcjonujący finał, będący realistycznym do bólu podsumowaniem tego pełnego prawdy filmu.

Paweł Kowalczyk

Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego
w Łodzi

CENTRUM ROZWOJU EDUKACJI WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W ŁODZI

91-029 Łódź, ul. Wielkopolska 70/72, tel. 42 651-69-93

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi, ul. Wólczańska 202; Czytelnia – ul. Wielkopolska 70/72

służy potrzebom kształcących i doskonalących się nauczycieli, studentów oraz uczniów

Oferuje:

- Bogaty zbiór książek (ponad 300 000 woluminów) i czasopism
- Dostęp do zbiorów on-line (IBUK Libra, Legimi) i czytników e-book
- Interesujące zbiory audiowizualne (filmy edukacyjne, fabularne polskie i zagraniczne)
- Zestawienia bibliograficzne sporządzone dla czytelników o indywidualnych potrzebach
- Ciekawe zajęcia edukacyjne, m.in. w Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej, funkcjonującym w strukturze PBW, gromadzącym zbiory archiwalne dotyczące nauczycieli, szkół i innych placówek oświatowych

Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi, ul. Wielkopolska 70/72

Oferuje:

- Kompleksowe wspomaganie szkół
- Sieci współpracy i samokształcenia
- Kursy doskonalące, warsztaty, seminaria, konferencje, konsultacje zbiorowe i indywidualne
- Możliwość publikowania w „Przeglądzie Edukacyjnym. Piśmie Nauczycieli” (wydawany przez WODN w Łodzi od 1994 r.)
- WODN posiada AKREDYTACJĘ ŁKO i CERTYFIKAT JAKOŚCI ISO 9001:2015

Centrum Kształcenia Ustawicznego Samorządu Województwa Łódzkiego w Łodzi, ul. Wielkopolska 70/72

- Specjalizuje się w kształceniu zawodowym młodzieży i dorosłych w systemie dziennym, wieczorowym oraz zaocznym w bogatej ofercie zawodów
- Oferuje kursy i szkolenia zawodowe (nauka w placówkach Centrum jest bezpłatna)
- Jest zawodowym Ośrodkiem Egzaminacyjnym
- Prowadzi kursy komercyjne na zamówienie

www.cre-lodz.edu.pl